

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ В НАУКОВІЙ ТА ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

5-6 грудня 2019 року
(частина II)

ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ФОРУМ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ В НАУКОВІЙ ТА ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

**5-6 грудня 2019 року
(частина II)**

**Львів
2019**

УДК 005

ББК 94.3(0)

Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності (частина II): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 5-6 грудня 2019 року. – Львів : Львівський науковий форум, 2019. – 59 с.

У даному збірнику представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності», організованої Львівським науковим форумом. Висвітлюються актуальні питання розвитку науки та освіти на сучасному етапі становлення, розглядаються сучасні наукові дискусії різних наукових напрямів.

Збірник призначений для студентів, здобувачів наукових ступенів, науковців та практиків.

Всі матеріали представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність яких автори безпосередньо несуть відповідальність.

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ.....	5
<i>Резвіна А. Б.С.</i> ДУБЕРШТЕЙН – КІНОРЕЖИСЕР ТА ДОКУМЕНТАЛІСТ	5
<i>Савченко Т.О.</i> ЯРМАРКОВА ТОРГІВЛЯ У ГОЩІ	7
<i>Федорова М.В.</i> КІНОМИСТЕЦТВО НА ФРОНТАХ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 8	
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	10
<i>Годун Т.В.</i> НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ.....	10
<i>Гонта Д.С., Макаринська О.В.</i> БЕНЧМАРКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ..	12
<i>Кириченко Д.А.</i> ПРОБЛЕМАТИКА ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	15
<i>Коркуна О.І., Кулик О.М.</i> СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЦІНИ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	17
<i>Крикун О.О., Завадська К.А., Унгур'ян К.Д.</i> СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ СТВОРЕННЯ КОМБІНАЦІЙ ЗАСОБІВ РЕКЛАМИКОРКУНА	19
<i>Леоненко К.Р.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ В СОЦІАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ	20
<i>Поштар М.М.</i> РОЗВИТОК РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ У РОЗРІЗІ БАНКІВ ТА МІКРОФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	21
<i>Рубайко М.О., Гонтарєва І.В.</i> ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	23
<i>Слюніна Т.Л., Кличова Г.С.</i> КОШТОРИС ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ДОКУМЕНТ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ	25
<i>Хуторна Л.В., Хуторной О.М., Гейко Л.М., Лабунська О.Б.</i> НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ: СТАН, ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ, ВПРОВАДЖЕННЯ.....	27
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	29
<i>Білоус Д.Р.</i> ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ	29
<i>Ващук М.М.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ КАПЕЛАНСТВА В УКРАЇНІ	30

Гловацький Р.В. ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ	33
Гриньків О.О. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	34
Демчук М.В. СПІВПРАЦЯ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ З МИТНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У БОРОТБІ З ЕКОНОМІЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ.....	37
Коваль О.М. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГОЛОГРАФІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ГАСТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ	39
Козинець О.Г., Левченко М.Ю. Н. МАКІАВЕЛЛІ – ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ ТА ТЕОРЕТИК.....	40
Лазарюк І.О. ROMANIAN COURT’S JURISDICTION IN CRIMINAL CASES.....	42
Молодша Ю.В. КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДОРІЖКИ І ОДИНИЧНИХ СЛІДІВ ВЗУТТЯ, ЩО ВИЯВЛЯЮТЬ НА МІСЦІ ПОДІЇ	44
Павликовський В.О. ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА У ДОКАЗУВАННІ ПО КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	46
Рабчук І.О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	48
Саділова К.К. ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ КОШТІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ.	50
Солопенко В.В. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ	52
Тимошенко Н.В. ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ВІД ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ: ПРОФІЛАКТИКА ВІЛ/СНІД	53
Федчун А.М. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖНИХ ПРАВА У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	55
Ханчич В.В. МІСЦЕ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	57

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Резвіна А.,

студентка першого курсу

*Науковий керівник: к.і.н., старший викладач кафедри
історії та етнографії України Яковлев І.В.,
Одеський національний політехнічний університет*

Б.С. ДУБЕРШТЕЙН – КІНОРЕЖИСЕР ТА ДОКУМЕНТАЛІСТ

Стріймкий ріст попиту на документальне кіно припав на 20-ті роки XX ст. У ті часи документальний жанр став засобом не лише висвітлення подій, новин та історичних подій, а й потужним освітнім інструментом. Особливу роль у розвитку даного процесу зіграли кіножурнали, що випускалися щотижнево. Одеська кіностудія стала головним кіномайданчиком УРСР. Вагомий внесок у її становлення мав Б.С.Дуберштейн, який працював у одному з відділів виробничої кінозйомки.

Борис Самійлович Дуберштейн народився в Одесі 3 серпня 1900 р. в родині слюсара. Дитинство Бориса припало на складні часи революції 1905р., єврейського погрому у жовтні 1905 р. та економічного занепаду міста у 1905-1910 р. Бурхливі події початку XX століття вплинули на суспільну свідомість: одесити зрозуміли, що міжетнічні сутечки ведуть до занепаду міста та негативно впливають на його економічний стан. Саме тому система освіти не зазнала великого впливу — в місті продовжували діяльність єврейські навчальні заклади. У 1910 р. Борис Дуберштейн закінчив Казене друге чоловіче двокласне єврейське училище, яке було розташоване на вул. Пушкінській, 30. Будівля до нашого часу не зберіглася. Зараз на її місці знаходиться один із корпусів Одеського економічного університету. У той час увага дітей була прикута до авіації та кіноматографа. Борис теж не був осторонь цього — він залюбки бігав на авіаційні покази та спостерігав за народженням кіно. На початку 20 років XX століття події громадянської війни привели Дуберштейна у Харків, який на той час був столицею Радянської України. На початку XX століття це місто було одним із центрів кіноіндустрії Півдня Росії. Завдяки старанням фотохудожника Федєцького та кінопрокатчика Харитоновна місто мало власне кіновиробництво, мережу кінотеатрів та власний кіножурнал «Южанин». Саме Харитонов у 1916 році у Москві відкриває найбільшу в Росії кінофабрику, а у 1918 році в відкриває в Одесі другу кінофабрику (зараз Одеська кіностудія). У Харкові Борис Дуберштейн почав свій шлях у сфері кіноматографа — він отримав посаду у системі Всеукраїнською фотокіноуправління(ВУФКУ). У той час ВУФКУ об'єднувало усю галузь — кіностудії, кінопрокат, кінопромисловість, кіноосвіту та кінопресу України.[1][2] Після підпорядкування студії Харитоновна і Борисова в Одесі ВУФКУ у 1923 році Б.Дуберштейна перевели до рідного міста і він почав працювати асистентом режисера. У 20-ті роки на науково-популярні, сільськогосподарські, антирелігійні, навчально-інструктивні і санітарно-освітні стрічки припадає більша частина кіновиробництва ВУФКУ. Створення фільмів було організовано таким чином, щоб їх розуміли малограмотні і неосвічені глядачі. Демонстрація таких фільмів іноді проходила у спеціально облаштованих залах, а в звичайних залах будьякий сеанс обов'язково складався з ігрового фільму, хронікальної стрічки і культурфільма.

Перша режисерська робота Б.Дуберштейна на 1-шій Одеській Держкінофабриці ВУФКУ була знята на замовлення концесійного підприємства «А.Реш — Збір Сировини» - це був фільм 1925 року «Ховрашки й боротьба з ними та вичинка хутра».[2][3] Б.Дуберштейн активно проявляв себе і як людина, яка може не тільки знімати, але й організувати роботу. У 1928 році Б.Дуберштейн закінчив партійну школу і став заступником директора кінофабрики. У цей період фільми Одеської кіностудії мали певну сільськогосподарську тематику, бо забезпечували потребу степового регіону у інформації — Б.Дуберштейн здав фільм «Кенаф»(1929 р.), що розповідав про цю надзвичайну техніку культуру і агітував за її активне використання та розповсюдження у господарствах України. [4][5][7]

У зв'язку з необхідністю поширення інформації для різних груп глядачів набирає популярність створення за однією темою двох методологічно різних версій фільмів — у 1929-1930 роках Б.Дуберштейн та оператор Г.Гошштейн зняли фільм «Бавовна» та роблять на основі знятого матеріалу шкільний короткометражний фільм «Що роблять з бавовни» (показ виробництв, що працюють на бавовняній сировині). [4][6][7] На Одеській

кіностудії Б.Дуберштейн був одним з перших, хто трансформував «тяжку документальну стрічку» у форму, зрозумілу переважній більшості населення. На початку 30-х років почалася ідеологічна регламентація сектору просвітницького кіно. Цю ділянку вважали відсталою. Незважаючи, що у 1931-1933 роках було виготовлено кілька десятків фільмів, їх рівень був низьким — нестача високопрофесійних кадрів, брак коштів на виробництво, низька технічна база для виробництва наукових фільмів. Проте у 1932 році саме Одеська кінофабрика була визнана кращою в Союзі за кількісними та якісними показниками.[7] Серед просвітницьких фільмів був також відзначен фільм Б.Дуберштейна «Робота комбайна в полі».[7] У 1934 році на замовлення Наркомзему УССР для ветеринарної управи Б.Дуберштейн створює фільм «Сап та боротьба з ним», консультантом у фільмі виступив професор Гуревич.[8] У другій половині 30-х років Б.Дуберштейн разом з оператором Захаровим за завданням уряду СРСР виготовив до Всесоюзної сільськогосподарської виставки фільм «Колгоспи України».[9] Також у цей час Б.Дуберштейн випускає фільми «Туберкульоз рогатої худоби» (1935), «Капремонт тракторів СТЗ—ХТЗ» (1938).

Хоча у фільмографії Б.Дуберштейна й значиться фільм «По звільненні Бесарабії» 1940 року, але можна стверджувати, що це помилка, бо у цей час Б.Дуберштейн вже не працював в Одесі — після ліквідації сектора навчальних стрічок він переїхав до Новосибірська. Але все ж таки фільм про Бесарабію був у активі Б.Дуберштейна — це велика документальна стрічка 1931 року у 4-х частинах «АМРСР», яка, на жаль, не збереглася. Авторами фільма були Дуберштейн та Калмиков, вони спробували створити хронологію подій періоду розвитку Молдавської Автономної республіки за сім років її існування. Фільм викликав доволі суперечливі відгуки, але не можна не оцінити його інформативність та важливість для глядачів та історії загалом.[10]

З 1939 р. розпочався новий етап у житті режисера: переїзд у Новосибірськ сприяв розширенню його творчого доробку. Під час перебування там він активно знімав стрічки на теми, що були притаманні лише жителям даного регіону. У 1948 р. зміною місце проживання, переїхавши у Свердловськ. Вже на Свердловській кіностудії у 1951 р. виступив режисером навчального кінофільму «Виробництво полірованої скла». За замовленням Міністерства просвіти СРСР випустив фільм «Поварена сіль» у 1954 р. У той же час для учнів середніх шкіл відзняв фільм географічної тематики про Прикаспійську напівпустелю. Борис Дуберштейн не оминув увагою й головну спеціалізацію Свердловська: видобуток нафти й газу. Кіноплівка про техніку роботи у шахтах(1956 р.) та фонтанну експлуатацію(1957 р.) стали основою теоретико-практичних відомостей для працівників даної галузі господарства.[11]

Б.С. Дуберштейн був одним з перших членів творчої групи членів Уральського відділення Спільки кінематографістів Росії, що було засноване у 1958 р. Метою діяльності став розвиток аудіовізуальної сфери, захист авторських прав та поліпшення умов творчості її членів.[12] У 1963 р. Борис Самійлович помирає.

Документальне кіно I пол. XX ст. було єдиним засобом наочної демонстрації різноманітних процесів у навчальних, пізнавальних та наукових цілях. Тому важливо оцінити заслуги Б. Дуберштейна, який знімав кінострічки, що ставали візуальною енциклопедією для глядачів. Плідна праця на Одеській кіностудії вплинула на подання інформації у школах, піднесла кіностудію на світовий рівень. Отже, головним напрямом подальших досліджень має стати детальне вивчення його фільмів, аналіз техніки та розвиток навичок.

Література:

1. Миславський В. Кинематографическая история Харькова 1896-2010. Имена. Фильмы. События. - Х.:С.А.М.; 2011.-436 с. 7-14
2. Миславський В.Н. Становлення виробництва культурфільмів в Україні протягом 1922–1930-х років. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2018. № 1 (38). 142
3. Нове мистецтво : театральний тижневик / Видання Відділу мистецтв УПО УСРР. – Харків: Друкарня «Червоний Друк», 1926. – № 14 (23) (6 квітня). – (2), 14 с. 13
4. «Кіно» (1925–1933) : сист. покажч. змісту журн. / авт.-упоряд.: Н. Казакова, Р. Росляк ; авт. вступ. ст.: Л. Брюховецька, С. Тримбач ; наук. ред.: В. Кононенко, С. Тримбач ; М-во культури Укра-їни, Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України». – К., 2011. – 256 с. 123,127
5. Кіно : [ред. ст.] // Нове мистецтво. 1930. № 4[76, лют.]. 13-15
6. Кіно : [ред. ст.] // Нове мистецтво. 1931. № 4[98, січ.]. 9-10
7. Історія українського кіно. Т. 2: 1930–1945 / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України ; ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. – Київ, 2016. – 448 с. + 28 іл. 129,139,140

8. Червоний шлях : громад.-політ. і літ.-наук. місячник : орган Укр. та Харк. обл. правл. Спілки рад. Письм.: 1935, № 2 115
9. Радянське кіно : худож.-критич. журн. укр. рад. кінематогр. : орган Упр. в справах мистецтв при Раднаркомі УРСР. — К. : Мистецтво, 1935—. № 6 (червень). — 1937 . 78-79
10. Андон В. Путешествие на “МОЛДОВА-ФИЛМ”. Кишинев: Картя молдовеняскє, 1968. 145 с. 8
11. NetFilm – онлайн-бібліотека кінофільмів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.net-film.ru>
12. Сайт Міністерства культури Свердловської області [Електронний ресурс] Режим доступу: http://mkso.ru/professional/arhiv/kino_ts

Савченко Т.О.,

*студентка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків
Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*

ЯРМАРКОВА ТОРГІВЛЯ У ГОЩІ

Ярмарки були найпоширенішим та наймасштабнішим видом торгівлі протягом століть. Вони виконували важливу роль, а саме сприяли товарообігу, налагодженню господарських зв'язків, формуванню спеціалізації району та в цілому національного ринку. Ярмарки проводилися в більшості міст, що мали магдебурзьке право. Гоща не була винятком.

Мета дослідження полягає у характеристиці ярмаркової торгівлі у м. Гоща, що на Волині, від часу їх заснування до скасування, окресленні особливостей їх проведення.

Новизна роботи – проведення систематизованого дослідження ярмаркової торгівлі м. Гоща в рамках торгово-економічної системи Волині та України загалом.

У дослідженні використані порівняльно-історичний, хронологічний методи та джерелознавчий аналіз.

Перш за все були використані наративні джерела. Зокрема, Грамота в. кн. Александра Богдану Сенковичу Гостському на торг в им. Гощи в Луцком повете, Дозволеный лист Олександра до Луцького старости кн. Семена Гольшанського про запровадження на прохання Богдана Гостського торгів у м. Гощі, Контракт Гаврила Гостського з Гданським купцем Георгом Гейне на поставку берестяної смальцюги до Гданська.

Найбільший вклад в вивчення торгівлі міст Волині внесли Кравченко В. В., Яковенко Н. М., Пащук І. Г., Карліна О. М. та Прищела О. П.

У ході дослідження було встановлено, що Богдан Гостський направив прохання про запровадження торгівлі у Гощі до литовського князя з роду Ягеллонів. Головним аргументом була віддаленість міста від інших центрів товарообігу. Таким чином, 4 липня 1495 року було підписано Дозволеный лист про запровадження торгів. З цього часу в Гощі з'явилися ярмарки, які проводилися чотири рази на рік. Варто зазначити, що загалом по своїй території України, підвладній на той час Литовському князівству, максимальна кількість досягала п'яти ярмарок на рік. Зазвичай вони тривали один день, оскільки цього було цілком достатнім для невеликого середньовічного містечка. Скоріше за все дати їх проведення змінювалися через відсутність шляхів сполучення. Грунтові дороги були ненадійними. Крім того, впливали природно-кліматичні умови регіону. Як відомо, на Волинь має чимало боліт і тут часто трапляються повені. Перевагу віддавали літньому сезону, що також пов'язано з закінченням сільськогосподарських робіт. «Середньовічний шопінг» припадав тільки на свята. Жителі Гощі могли зустрічатися на, так званому, ринковому майдані, тобто в центрі поселення, під час Богоявлення (6 січня), дню Св. Георгія-Юрія (23 квітня), Св. Миколая (9 травня), Св. Петра і Павла (29 червня) або на Покрову (1 жовтня).

Гощанські ярмарки дійсно мали попит, адже саме місто розміщувалося на великому транспортному вузлу – гостинець із Києва на Волинь. Цей шлях проходив через Корець, Дорогобуж, Рівне, Жуків, Олику до Луцька.

Література:

1. Бундак Е. А. Становление торгово-экономических отношений на Волыни в первой половине XIX столетия [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://boOk.net/index.php?p=achapter&bid=16813&chapter=1> (дата звернення: 01.12.2019).

2. Гуржій І. О. Розвиток товарного виробництва і торгівлі на Україні (з кінця XVII ст. до 1861 року). К.: Вид-во АН УРСР, 1962. 205 с.
3. Довназар-Запольский М. В. Акты Литовско-Русского государства. М., 1899. Вып. 1: 1390 – 1529. 271 с.
4. Капрельянц А. Н. Конной дорогой Бабеля. К.: Лис, 2017. 224 с.
5. Карліна О. М. Ярмаркова торгівля у волинських містах і містечках (кінець XVIII – початок 60-х років XIX ст.) // Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоврядування (історія та сучасність). Тези міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 7-9 квітня 1993 року). Рівне, 1993. С. 142-147.
6. Костюкович О. Торгівля в містах і містечках Волині в кінці XVIII ст. – на початку XX ст. // Режим доступу: <https://bitly су/rVmY> (дата звернення: 01.12.2019).
7. Котляр М. Ф., Смолій В. А. Торгівля на Україні. 14 століття – середина 16 ст. Волинь і Наддніпрянщина. К.: Наукова думка, 1990. 411 с.
8. Кравченко В. В., Яковенко Н. М.. Торгівля в Україні, XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянщина. Актові джерела. К.: Наукова думка, 1990. 408 с.
9. Пашук І. Г. Гоцанське Погориння: давнина і сучасність. Рівне-Гоща: Перспектива, 2002. 167 с.
10. Прищеп О. П. Розвиток торгівлі у міських поселеннях Волинської губернії в добу формування ринкових відносин (друга половина XIX – початок XX ст.) // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Рівне: РДГУ, 2010. №19. С. 123-129.
11. Розов В. Українські грамоти. Т. 1. XIV в. і перша половина XV в. К.: Друкарня Української Академії Наук, 1928. 176 с.

Федорова М.В.,

Магістрантка історичного факультету

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

КІНОМИСТЕЦТВО НА ФРОНТАХ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Кінематограф, як вид мистецтва, особливо набув популярності в 20-30 роки XX ст. Масове зростання чисельності аудиторії дало підстави застосовувати кіно як ефективний засіб ідеологічного впливу на широкі верстви населення. Почали знімати кінострічки з певною пропагандистською метою, особливо в таких тоталітарних країнах як Радянський Союз та гітлерівська Німеччина. Кіно стало рупором пропаганди пануючої ідеології [1, С. 440]. Воно продовжувало вважатися «найважливішим з усіх мистецтв» і практика щоразу це підтверджувала. Часи воєнного лихоліття не були винятком [2, с. 889].

Від 22 червня 1941 року й аж до 1944-го Україна перебуває під німецькою окупацією. Тоді як український уряд влаштовується в Уфі (Башкирія), Київську і Одеську кіностудії переводять у серпні 1941 року відповідно до Ашхабада й Ташкента, де в нелегких кліматичних умовах вони організовують кінопродукцію воєнного характеру [1, с. 107].

Тим часом, окуповавши Україну, німецька влада почала використовувати її технічні, матеріальні та людські ресурси для ведення боротьби з Радянським Союзом. Так, ідеологічний вплив на населення українських земель справляли підрозділи вермахту, СС, Міністерства просвіти та пропаганди, Міністерства у справах окупованих східних областей, установи у справах вищої школи та ін. Відповідальним за проведення кінопропаганди на східних територіях було Верховне командування вермахту і створене в листопаді 1941 р. центральне фільмооб'єднання «Схід». Одна з філій останнього – товариство «Україне-фільм», яке знаходилося на базі Київської кіностудії. Керівництво установами здійснювали німецькі чиновники, а в їх підпорядкуванні були місцеві жителі.

На товариство «Україне-фільм», згідно з постановою Е. Коха від 8 грудня 1941 р., було покладено керівництво кінопроцесом у рейхскомісаріаті «Україна». Крім київської кіностудії, на окупованих українських землях у складі німецьких військ діяли пересувні знімальні кіногрупи «Вохеншау», які знімали військові сюжети для німецьких кіножурналів [5, С. 440-442].

Кінематографісти по іншу сторону барикади, діяли не менш активно, але вже в ім'я інтересів Радянського Союзу. Відразу після початку війни, як згадував згодом очільник комітету кінематографу СРСР І. Большаков у своїх спогадах, йому зателефонував черговий кінокомітет у і сказав: «Зніміть з екранів Москви всі фільми і покажіть історичні картини «Олександр Невський», «Мінін і Пожарський», «Суворов», «Чапаєв», «Щорс», а також всі антинімецькі, і негайно зв'яжіться з начальником ПУР Мехлісом з приводу кінозйомок воєнних дій» [2, с. 302-306].

Що ж знімали?

Відзняті київською кіностудією фільми за їхнім спрямуванням можна умовно розділити на дві групи. До першої входять стрічки суто пропагандистського характеру, які містили в собі агітаційний матеріал і використовувалися в ідеологічній боротьбі з Радянським Союзом. Фільм «Київ» був один з перших, над яким почала працювати знімальна група. Кадри цієї кінострічки демонструють руйнування історичного центру української столиці. Вони підтверджують існуючу в сучасній історіографії думку, що нищення вул. Хрещатик та прилеглих до неї територій було здійснено радянським підпіллям, а саме групою НКВС під керівництвом І. Кудрі. У фільмі також показані й інші історичні, релігійні та культурні пам'ятки, зруйновані більшовиками. Цей фільм не був озвучений, хоча й мав підготовлений текст. Знімали фільм декілька тижнів, а обробляли – кілька місяців.

До групи пропагандистських фільмів можна віднести і стрічку на сільськогосподарську тематику «Робочий день українського селянина». Цей кінострічок був відзнятий кінооператором Ю. Вовченком та режисером К. Лундишевим в с. Дзенгілівці Уманського району Київської області згідно з адміністративним поділом 1943 р. Фільм пропагує позитивні зміни в роботі та житті українських селян з приходом «визвольної» німецької армії та з встановленням «нового аграрного порядку». Цим же оператором в районах Київської області відбувалася зйомка агітаційного матеріалу «Добровільний виїзд української молоді на роботи до Німеччини». Цей фільм, а також короткометражні картини «Ми творимо в Німеччині», «Дорога до Рейху» і «Лист на Батьківщину» використовувався з метою популяризації життя і побуту оstarбайтерів та заохочення української молоді до виїзду на роботу в рейх.

До другої групи фільмів, знятих київською кіностудією, входили документальні стрічки, які були зроблені на замовлення певних німецьких організацій. За наказом керівництва кіностудії був створений фільм «Утворення Україне-фільму» [5, С. 443-445].

Під керівництвом Радянської влади створювались не менш цікаві для нашої уваги фільми. Фактично перший український ігровий фільм воєнної доби «Партизани в степах України» (1942), поставлений Ігорем Савченком за п'єсою Олександра Корнійчука.

Помітним явищем тих років були так звані «Бойові кінозбірники». Це такі собі альманахи, що складалися з кількох новел. Знімалися усе ще швидко і негайно доправлялися на фронт – задля підняття духу солдат та офіцерів [4, с. 67]. Кожна із цих збірок – їх створюють загалом 12 на всіх студіях Союзу – складається із двох-п'яти короткометражних фільмів чи більш-менш романтизованих кіноновел – на зразок тих оповідань про героїчні вчинки вояків і партизанів чи про нацистські безчинства [1, с. 111].

Кращою картиною тих років справедливо вважається «Райдуга» Марка Донського (1944), знята за повістю Ванди Василевської. Як на ті часи, фільм вражав своєю реалістичністю. Хоча сьогодні українське село, зняте під Ашхабадом, виглядає дещо декоративно, а манера виконання головної героїні Наталією Ужвій вражає завищеною екзальтацією, однак історія партизанки Олени Косток, захопленої в полон разом із щойно народженою дитиною, розказана із рідкісною пристрасністю. Фільм було позитивно сприйнято і в країнах Заходу, хоча присудження їй премій «Оскар» як кращому зарубіжному фільму року (що незрідка в літературі видається за dokonаний факт) є насправді поширеною вигадкою (приз був, однак інший – Асоціації радіо і телебачення США).

Окрім «Райдуги» Донський екранізував першу частину роману Миколи Островського «Як гартувалась сталь» (1942) та повість Бориса Горбатова «Нескорені» (1945) – остання знімалася вже у Києві за участю видатних акторів Амвросія Бучми та Веніаміни Зускіна. Разом ці фільми складали своєрідну трилогію про випробування війною, про народ, який ствердився у війні як незборима духовна цілісність [4, с. 68-69].

Олександр Довженко проходить під час війни шлях, дуже відмінний від того, що випав його колегам. Як кореспондент військової газети «Красная звезда» він стає свідком розгрому супротивника і відвоювання

окупованих територій. 31 березня 1942 року газета «Известия» публікує його статтю «Україна в огні». Цей заголовок належить заодно і сценарієві: Довженко пише його в 1941-1943 роках [1, с. 114].

30 січня 1944 року «Україну в огні» було обговорено (в присутності автора і кількох діячів української культури) на засіданні за участі членів політбюро ЦК ВКП(б) і самого Йосипа Сталіна. Присуд вождя був однозначний: «это попытка ревизовать ленинизм, это вылазка против нашей партии...» [4, с. 69].

Олександра Довженка звільняють із посади художнього керівника Київської кіностудії. Перекинений до Центральної студії кінохроніки, він як справжній публіцист використовує все своє вміння монтажу й коментування, ставлячи два великі документальні фільми.

Довженко є художнім керівником картини «Битва за нашу Радянську Україну», що його ставлять Юлія Солнцева та Яків Авдієнко на основі десятків тисяч метрів стрічок довоєнної кінохроніки, репортажів із фронту і партизанського тилу, а також плівок захоплених у ворога. Довженко показує квітучу Україну, її знищення гітлерівськими арміями, радянський контрнаступ, звільнення Харкова, Полтави, Краматорська.

Другий воєнний документальний фільм Олександра Довженка, «Перемога на Правобережній Україні» логічно продовжує попередню картину. Повертаючись до подій 1943-1944 років, режисер показує звільнення Кисва, Одеси, Львова, Бродів, карпатський рейд партизанів Сидора Ковпака [1, с. 115-116].

Таким чином, український кінематограф періоду Другої світової війни мав в першу чергу ідеологічну мету, як для нацистського керівництва так і для радянського. Та відзняті за таких важких умов кінокартини грають виключну роль в історії розвитку українського кінематографу і тому заслуговують на особливу увагу.

Література:

1. Госейко Л. Історія українського кінематографу. 1896-1995/Любомир Госейко. – Київ: Кіно-коло, 2005. – 464с.
2. Історія українського кіно. Т. 2 : 1930–1945 / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2016. – 448 с.
3. Історія української культури : у 5 т. Т. 5, кн. 2. Українська культура ХХ – початку ХХІ століть / В.П. Агєєва, Л. І. Барабан, І. П. Бетко, О. О. Боньковська, В. М. Гайдабура, Т. І. Гундорова, Л. А. Дашківська, А. Є. Кравченко, О. В. Красильникова, Г. В. Липова; ред.: Б. Є. Патон, М. Г. Жулинський; НАН України. - К : Наук. думка, 2011. - 1031 с.
4. Тримбач С. Кіно народжене Україною / Сергій Тримбач. – Київ: Техніка, 2016. – 384 с.
5. Удовик В. Київська кіностудія в період німецької окупації / Володимир Удовик // 3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ № 1/2 (22/23) / Володимир Удовик. – Київ: НПУ ім. Драгоманова, 2004. – С. 404–409.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Годун Т.В.,

студентка факультету обліку та податкового менеджменту

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Наук. кер. Лежненко Л.І., к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Загальна тенденція розвитку світової системи бухгалтерського обліку характеризується посиленою увагою до проблеми її уніфікації, оскільки розвиток економічної інтеграції бізнесу потребує однакових підходів до розуміння показників, що наводяться у фінансовій звітності. Проте у різних країнах все ще доволі виражені національні традиції регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які в окремих випадках стають перешкодою для іноземних інвестицій у національну економіку і формування

єдиного ємного ліквідного ринку капіталу. В таких умовах все більшого значення набуває гармонізація фінансової звітності як важливий спосіб досягнення більш надійної, істинної та порівнянної фінансової інформації на міжнародному рівні.

На сьогодні можна виділити такі напрями гармонізації вітчизняної системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності:

1. Гармонізація з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). МСБО – система принципів, методів і процедур ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

МСФЗ – це цілісна, постійно вдосконалювана система обліку та фінансової звітності, що узагальнює принципи і правила складання фінансових звітів, яка виникла в результаті посилення процесів економічної інтеграції країн і спрямована на зближення методології обліку та звітності в різних країнах світу.

Розробляє та затверджує МСФЗ Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – РМСБО). Метою діяльності РМСБО є формулювання, видання та вдосконалення в інтересах суспільства стандартів бухгалтерського обліку, яких слід дотримуватися при подання фінансових звітів, і сприяння їх прийняттю та дотриманню в усьому світі, поліпшення та погодження регульовальних положень, стандартів бухгалтерського обліку і процедур, пов'язаних із наданням фінансових звітів.

До основних переваг МСФЗ відноситься те, що: а) МСФЗ характеризуються чіткою економічною логікою та узагальнюють у собі світову практику складання фінансової звітності; б) інформація МСФЗ дозволяє користувачам аналізувати наслідки прийняття рішень, здійснювати прогнозування майбутнього розвитку та є основою прийняття стратегічних рішень; в) показники фінансової звітності підприємств за міжнародними стандартами характеризуються співставністю, що зумовлює підвищення інвестиційної привабливості таких підприємств; г) фінансова звітність підприємств за міжнародними стандартами містить не тільки кількісні показники господарської діяльності підприємства, а й характеристики здійснюваних процесів, які відображають як масштаби, так і якість такої господарської діяльності; г) фінансова звітність, складена відповідно до вимог МСФЗ, є доступною для широкого кола споживачів (не тільки для органів господарського нагляду (контролю), статистики тощо) [3].

2. Гармонізація бухгалтерського обліку та звітності в Україні з директивами ЄС. Справа в тому, що гармонізація у сфері бухгалтерського обліку країн-членів ЄС здійснюється директивно. Рада Міністрів ЄС приймає акти (директиви та регламенти), які регулюють бухгалтерський облік і є обов'язковими для застосування країнами – членами ЄС.

Однак оскільки Директиви ЄС визначають лише загальні вимоги до складу, змісту та подання фінансових звітів, зберігається багато розбіжностей щодо оцінювання, подання та розкриття інформації в річних фінансових звітах суб'єктів господарювання та консолідованих фінансових звітах.

На сьогодні бухгалтерський облік і фінансова звітність ЄС регламентується такими найважливішими директивами:

- Директива 2006/43/ЄС – регламентує кваліфікаційні вимоги до аудиторів та взаємне визнання дипломів аудиторів в країнах ЄС, порядок здійснення аудиту;

- Директива 2013/34/ЄС – визначає загальні положення і принципи фінансової звітності, подання бухгалтерського балансу і звіту про прибутки і збитки, приміток до фінансової звітності, звітів керівництва, консолідованої фінансової звітності та вимоги до їх публікації [1, с. 34].

Отже, зазначені директиви ЄС установлюють мінімальні вимоги до подання, оцінку об'єктів обліку та розкриття інформації в річній фінансовій звітності компаній та консолідованій звітності.

Перехід до складання звітності за Міжнародними стандартами є одним із раціональних шляхів удосконалення бухгалтерського обліку, оскільки концепція створення міжнародних стандартів ґрунтується на створенні єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та увібрала всі найкращі якості міжнародного досвіду ведення бухгалтерського обліку. Проте це є ефективним лише для тих підприємств, які мають намір вести підприємницьку діяльність не тільки в Україні, але й за кордоном.

Фінансова звітність підприємств різних країн світу має певні відмінності, обумовлені соціальними, економічними і політичними чинниками. Відмінності в підходах до змісту фінансових звітів значно ускладнювали аналіз інформації і ухвалення рішень в умовах розвитку міжнародної торгівлі, транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків.

На сьогоднішній день МСФЗ використовуються: як основа національних вимог до бухгалтерського обліку в багатьох країнах світу; як міжнародний базовий підхід для тих країн, які розробляють свої власні вимоги; фондовими біржами і регулюючими органами, які вимагають або дозволяють іноземним емітентам надавати фінансові звіти відповідно до МСФЗ; наднаціональними органами, такими як Європейська комісія; Світовим банком, який вимагає від позичальників надання фінансової звітності відповідно до МСФЗ; великою кількістю підприємств.

Практика свідчить, що ухвалення і дотримання МСФЗ забезпечує: зменшення ризику для кредиторів і інвесторів; зниження витрат кожної країни на розробку власних стандартів; поглиблення міжнародної кооперації у сфері бухгалтерського обліку; однозначне розуміння фінансової звітності і зростання довір'я до її показників у всьому світі.

МСФЗ в Україні застосовують підприємства, чиї інвестори зацікавлені в їх складанні, а також компанії, що бажають одержати кредит у банках, які вимагають звітність за МСФЗ, або вийти на міжнародні фондові ринки [2].

Таким чином, враховуючи вищезазначене, можна підсумувати, що адаптування фінансової звітності до положень, принципів та вимог МСФЗ здійснюється з метою виходу на світові ринки. На сьогоднішній день МСФЗ є ефективним інструментом європейської інтеграції та частиною сталого економічного розвитку для України. Більша прозорість і відкритість фінансової звітності показує реальний фінансовий стан суб'єктів господарювання та дає чітке уявлення про його інвестиційну привабливість.

Отже, гармонізація, загалом, є невід'ємною складовою процесу реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні, який розпочався з метою удосконалення національної системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності з урахуванням вимог міжнародних стандартів та законодавства ЄС.

Література:

1. Бондар М. І., Дубовая В.В., Онищенко В. О. Облік у зарубіжних країнах: Accounting in Foreign Countries. 34 с. URL: <https://books.google.com.ua> (дата звернення: 15.11.2019).
2. Корчак В. С. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами, 2015. URL: <http://konf.amsfo.com.ua/perevagi-skladannya-finsanovo%D1%97-zvitnosti-za-mizhnarodnimi-standartami/> (дата звернення: 11.11.2019).
3. Поступайло М. А., Гордополова Н. В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та їх майбутнє в Україні. URL: http://www.confcontact.com/2007may/1_postup.php (дата звернення: 11.11.2019).

Гонта Д. С.
студентка 2 курсу ОКР Магістр
ННІ економіки і права
Макаринська О. В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

БЕНЧМАРКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасній економіці підприємства прагнуть забезпечити успішне функціонування на зовнішньому і внутрішньому ринках, в тому числі за рахунок використання різноманітних методів менеджменту. Особливо це стосується малих фірм, яким сьогодні дуже важко організувати конкурентну діяльність на вітчизняному ринку. Допомогти в цьому може такий інструмент, як бенчмаркінг.

Метою роботи є визначення бенчмаркінгу як одного із найдієвіших інструментів підвищення конкурентоспроможності малих підприємств і обґрунтування доцільності його розвитку в системі їхнього управління.

Бенчмаркінг – це процес порівняння своїх показників з показниками інших підприємств (конкурентів, лідерів), вивчення і застосування їх успішного досвіду у себе на підприємстві чи в організації [1, с. 321].

Хоча сьогодні існує уявлення, що бенчмаркінг – це один із методів управління великим бізнесом, як свідчить досвід, його можна використовувати і в малих підприємствах, але з урахуванням їх специфічних особливостей. Перш за все варто акцентувати увагу на тому, що малі підприємства більш мобільні порівняно з великими та здатні швидко реагувати на зміну споживчих настроїв потенційних покупців. Також варто відмітити, що мале підприємство піддається відносно меншим ризикам, ніж велике, що також впливає на особливості бенчмаркінгу.

В той же час, малі підприємства володіють меншими ресурсами для підвищення їх конкурентоспроможності. Тут управління часто ведеться інтуїтивно, і при невеликому числі менеджерів вирішується широке коло проблем: організаційних, адміністративних тощо. В цьому випадку процес вдосконалення може затягнутися чи дійти до нерозв'язного протиріччя між необхідністю вдосконалення і обмеженими можливостями малого підприємства [2, с. 125].

Розглянемо динаміку чистого прибутку (збитку) малих підприємств України, як одного з показників їх ефективності, на рис.1.

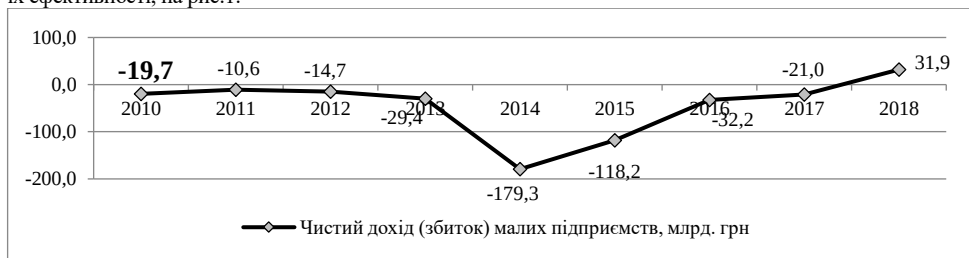

Рис. 1. Динаміка чистого доходу (збитку) малих підприємств України протягом 2010–2018 рр.1

1 Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: складено авторами на основі [3]

Як видно з рисунку 1, протягом 2010–2017 рр. малі підприємства були неприбутковими, причому найбільших втрат вони зазнали у 2014 р. та 2015 р., коли їхні збитки зросли до 179,3 млрд. грн. та 118,2 млрд. грн. відповідно. У 2016 р. і 2017 р. ситуація стала покращуватися, чисті збитки малих підприємств знизились на 158,3 млрд. грн. в 2017 р. проти пікового показника 2014 р., і тільки у 2018 р. відмічається чистий прибуток в 31,9 млрд. грн. Такі пікові зниження чистого доходу (збитку) передусім спричинила економічна криза, пов'язана з початком військових дій на сході країни, а також коливання валютного курсу, рівня інфляції та ряд інших показників. Загальна тенденція по чистих збитках малих підприємств в Україні свідчить про те, що для підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності доцільним є використання бенчмаркінгу.

Враховуючи особливості діяльності малих підприємств, на нашу думку, можна виокремити такі їх види (Рис. 2):

Рис. 2. Види бенчмаркінгу на малих підприємствах

Джерело: розроблено авторами

Під час проведення загального бенчмаркінгу порівнюються підприємства різних галузей, що застосовують кращі методи, підходи та процеси у своїй діяльності. Його проведення потребує значних ресурсів, як фінансових, так і трудових. Внутрішній бенчмаркінг являє собою порівняння продукції чи послуг, бізнес-процесів зі схожими аналогами всередині підприємства. Він є найдешевшим та найбільш достовірним, оскільки всі показники, які аналізуються, наявні у річній звітності малого підприємства. Зовнішній бенчмаркінг проводиться кількома однопрофільними або різнопрофільними підприємствами на основі укладеного договору про проведення спільних порівняльних досліджень діяльності кожного з них. Він є одним із найбільш дорогих, оскільки охоплює дослідження багатьох параметрів різнопрофільних фірм. Конкурентний бенчмаркінг передбачає порівняння з продукцією, процесами і показниками безпосередніх конкурентів, які зазвичай займають значно вищі позиції, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Даний вид бенчмаркінгу варто застосовувати не лише для використання кращих практик конкурента, а й для перевершення його в розвитку. Бенчмаркінг, орієнтований на зовнішньоекономічну діяльність – це порівняння малого підприємства із зарубіжними з метою оптимізації власного товарного асортименту, каналів закупки, цінової та маркетингової політики. Даний вид бенчмаркінгу малі підприємства можуть застосовувати для втілення зарубіжного досвіду як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Бенчмаркінг стратегій використовується для вибору підприємством визначальної стратегії ведення бізнесу на початку своєї діяльності, або ж для виявлення в компанії таких областей, впливаючи на які можна змінити модель

ведення бізнесу. Бенчмаркінг бізнес-процесів – це порівняння бізнес-процесів підприємств, для визначення їх можливостей і забезпечення конкурентноздатності на ринках. Бенчмаркінг продукції чи послуги є інструментом вивчення асортименту товарів, або послуг конкурента та впровадження перспективних на власному підприємстві. Бенчмаркінг показників – це порівняння кількісних параметрів ефективності господарської діяльності підприємства-лідера. Інноваційний бенчмаркінг полягає у вивченні особливих технологічних характеристик підприємств-еталонів задля розробки власної інновації.

Слід підкреслити, що кожному виду бенчмаркінгу малих підприємств притаманна ключова його особливість, яка полягає у дослідженні та вивченні бізнесу інших підприємств з метою виявлення основоположних характеристик для розробки своєї інноваційної політики та конкретних видів інновацій, що дозволяє не тільки досягати рівня конкурентів, але й перевершувати його.

Для ефективного застосування бенчмаркінгу вказаних видів у малих підприємствах в Україні варто враховувати наступні фактори: вибір показників з найбільшою мірою впливу; можливість регулярного надходження статистичних даних для аналізу; вибір орієнтиру для порівняння; об'єктивні відмінності різних регіонів щодо регуляторного впливу з боку держави; єдиний підхід до розрахунків з метою забезпечення порівняльності результатів; використання автоматизованої моделі бенчмаркінгу для оптимізації аналізу [4, с. 545-546].

Також необхідно уникати неправильного розуміння бенчмаркінгу, а саме: простого копіювання методів роботи та стратегій інших підприємств, викрадення чужих ідей, примітивного порівняння економічних показників.

Отже, з нашої точки зору, бенчмаркінг малого підприємства, можна визначити як інструмент управління, який ґрунтується на успішному досвіді підприємства-лідера з урахуванням власних особливостей підприємства, використанні кращої практики і розробці найбільш вигідної з точки зору витрат стратегії розвитку фірми та вдосконалення його систем менеджменту, маркетингу та фінансів. Саме від вдалого вибору суб'єкта порівняння залежить успіх впровадження його ефективних практик усередині підприємства. Залежно від суб'єкта порівняння на малих підприємствах в Україні доцільно застосовувати такі види бенчмаркінгу як: загальний; зовнішній; внутрішній, конкурентний, бенчмаркінг, орієнтований на зовнішньоекономічну діяльність. Залежно від об'єкта порівняння варто впроваджувати на малих підприємствах бенчмаркінг: бізнес-процесу, продукції та стратегій, показників і інновацій.

Література:

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.

2. Лавренова Г. А., Монина Ю. О. Бенчмаркинг как инструмент повышения конкурентоспособности малого предприятия. Вестник Воронежского государственного технического университета. Воронеж. 2012. № 1. С. 125-128.

3. Сайт Державної служби статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/fin_new/fin_new_u/chpr_ek_vsmm_2010_2018_u.xlsx (дата звернення: 10.11.2019).

4. Попович Д. В., Тарнавська О. Б. Бенчмаркинг як дієвий інструмент управління ефективністю підприємства. Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. 2015. Вип. 15. С. 544-546. URL: <http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/PDF-12.pdf> (дата звернення: 10.11.2019).

Кириченко Дар'я Андріївна
здобувач вищої освіти факультету економіки і управління
Наук. кер.: Набатова Ю.О., к.е.н., доц. каф. фінансів,
банківської справи та страхування
Національний університет «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМАТИКА ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Актуальними питаннями сьогодення на політичному, економічному та соціальному просторі України є нестабільність та змінність основних макро і мікро показників в економіці. Основою формування доходів та витрат при здійсненні та затвердженні місцевих бюджетів є потреби націй та їх з'єднання з можливостями фінансового ринку. Нажаль стан економіки та боргових зобов'язань внутрішнього та зовнішнього характеру вказують на неможливість створення бюджетного процесу без залучання досвіду світового рівня. Однією з таких подій є інтеграція України до ЄС. Це дає поштовх детальніше розглянути світовий досвід більш розвинутих країн світу для зміцнення та оптимізації місцевого бюджету.

Звертаючись до досвіду інших країн існує чотири типи основних джерел надходжень до місцевих бюджетів. Це – податкові надходження, неподаткові надходження, субсидії та позики. В різних країнах світу формування доходів місцевого бюджету має свої особливі риси. У Швеції, наприклад, податки складають більше 60% наповнюваності дохідної частини бюджету, у Франції, Фінляндії та Норвегії здебільшого 35-40% , а у Швейцарії – десь 45%. До місцевих податків в зарубіжних країнах, зазвичай, відносять такі податки, як, прибутки від житлового приміщення, промислові, майнові, податки на професію, а також податки, які місцеві органи влади вважають доцільним встановлювати, але в рамках законів звісно ж, наприклад такі податки, як екологічні, , на домашніх тварин, на полювання та інше [2].

Таблиця 1

Ставки податків в деяких країнах ЄС і в Україні

	ПДФО	Податок на прибуток	ПДВ
Франція	Прогресивна (5-ти ступенева) від 14 (для окремих виплат- від 0) до 45%, депозити і дивіденди - 12,8%	31%, МСП 15%	20%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)
Німеччина	Прогресивна (5-ти ступенева) від 14 (для окремих виплат- від 0) до 45%, депозити і дивіденди - 25%	29,89%	19%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)
Іспанія	Прогресивна (5-ти ступенева) від 9,5 до 22,5%, депозити і дивіденди -19%	25%	21%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)
Угорщина	15%, депозити і дивіденди - 15%	9%	27%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)

Польща	Прогресивна (2-ох ступенева) 18 і 32%, депозити і дивіденди - 19%	19%, МСП- 15%	23%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)
Румунія	10%, депозити 10%, дивіденди - 5%	16%	19%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)
Словаччина	Прогресивна (2-ох ступенева) 19 і 25%, депозити-19% і дивіденди -7%	21%	20%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)
Україна	18%, депозити- 18, дивіденди - 9%	18%	20%, пільгові - 5,5 (в т.ч., ліки і медзасоби)

взято з [1]

Як бачимо з таблиці 1 ставки податків у світі не дуже відрізняються від українських. Але з однією різницею, наприклад у Іспанії чи Японії, чим вищий дохід платника податку, тим більша його ставка, на відміну від України, де існує тільки конкретна ставка для усіх верств населення, незважаючи на кількість їх доходів.

У Франції, наприклад, найбільший дохід до місцевого бюджету приносять податки на землю, на житло, що збудовано (і те що ще не збудовано) та професійний податок. Але і тут є свої особливості, податок на землю не виплачують державні об'єкти. Також від цього податку вільні люди похилого віку (від 75-ти років) та люди з вадами здоров'я.

Що стосується Японії, то тут у місцевого самоврядування взагалі найпотужніші можливості. Місцеві органи влади самі керують сплатою податків, встановлених відповідним законом. Найприбутковішим для бюджету в Японії є корпоративний та прибутковий податки. Японці та іноземці, що проживали на території країни більше 5 років сплачують податки на всі доходи, які вони отримали, як в Японії, так і за її межами. А іноземці, що живуть у країні до 5 років сплачують податок лише за дохід отриманий в цій країні.

В Швеції також одним із найважливіших є податок на прибуток, який поділяється на: майновий і корпоративний податки та на податок на трудові доходи фізичних осіб. Але і цій країні є полегшення для платників. Якщо сума доходу особи не перевищує 170 тисяч крон податок залишається незмінним і складає 31%. При перевищенні цієї суми податок зростає в залежності від суми перевищення (може піднятися до 50 відсотків). Майновий податок теж стягується у розрахунок з вартості майна. З корпоративним податком такий же самий розрахунок, він сплачується в межах від 20 до 30 відсотків [2].

У Норвегії існують три основні типи податків – соціальний внесок, який вираховується з річної заробітної плати (і знову чим вище зарплата, тим вище податок, максимальна ставка податку - 49,8%); податок на загальний дохід - податок на суму всіх грошових надходжень людини і податок на «багатство», у цьому випадку оподаткуванню підлягають цінні папери, грошові кошти на рахунках у банках Норвегії та банках інших країн та інше [2].

Дослідивши та проаналізувавши досвід та формування місцевих бюджетів у зарубіжних країнах, хоча зазначити, що однією з проблем українського законодавства є незацікавленість влади у правильному розподілі і врахуванні всіх чинників для встановлення ставки податків. Потрібно впровадити реально діючу та некорупційну систему оподаткування для предметів розкоші, яка не тільки би сприяла рівномірному наповненню бюджету, але й стала б гарантією соціальної справедливості у суспільстві. Обсяг місцевих податків має бути безпосередньо пов'язаний з рівнем надання місцевих послуг.

Література:

1. Ціна держави. Податки в Україні vs країни ЄС: де платять більше? (2019). Вилучено з <http://cost.ua/news/714-podatky-v-ukrayini-vs-krayiny-eu-de-platyat-bilshe>

2. Державна фіскальна служба України. Світовий досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб країн світу). Вилучено з <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>

Коркуна О. І.

к. е. н., доцент кафедри готельно-ресторанного бізнесу

Кулик О. М.

студентка 5-курсу факультету Туризму

Львівського державного університету фізичної культури ім. Івана Боберського

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ЦІНИ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Сьогодні проблема обирання правильної стратегії розвитку є дуже важливою і займає домінуючу роль в питанні забезпечення конкурентоспроможності підприємств готельно-ресторанного бізнесу та загалом сфери гостинності.

В теорії менеджменту термін “стратегія” трактується як модель дій, набір правил і прийомів, за допомогою яких досягають довгострокових цілей розвитку організації. Тобто, поняття “стратегія” (від грецького - strategy) дослівно означає “мистецтво генерала”, тобто за походженням це військовий термін [1].

Багато зарубіжних та вітчизняних учених, приділяють свою увагу питанням вивчення стратегії. Наприклад, Генрі Мінцберг зробив висновок, що стратегія – це принцип поведінки або слідування певній моделі поведінки. Він визначає стратегію як комбінацію п’яти “П”. Американські дослідники М. Мескон, М. Альберт і Ф. Хедоурі розуміють стратегію як детальний всебічний комплексний план, призначений для того, щоб забезпечити здійснення місії організації і досягнення її цілей. У роботі Т.В. Калінеску, Ю.А. Романовської, пропонується розглядати стратегію як встановлений набір напрямків діяльності для забезпечення поновленої відмінності та прибутковості підприємства [2].

З таких тверджень учених зрозуміло, що стратегія – це узагальнена модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей шляхом координування і розподілу ресурсів підприємства, тобто розробка стратегії підприємства готельного-господарства полягає в розробленні планів досягнення цілей, в яких передбачені можливості цього підприємства. Під час розробки стратегії підприємства готельного господарства користуються певними показниками вибору стратегії.

Вирізняють дев’ять елементів стратегії, які тісно поєднані між собою [1]:

- корпоративна місія, що визначається ясністю її стратегії;
- конкурентні переваги формуються чітко з визначенням цінкових та нецінкових чинників;
- культура та компетентність управління визначаються такими чинниками, як: ставлення до підприємницького ризику, проблеми якості, прагнення вести справу на професійному рівні, ставлення до персоналу підприємства, покупців, роботи, успіхів і невдач;
- ринки визначаються географічними чинниками й особливостями застосування продукції;
- ресурси – це інвестиції та поточні витрати;
- програми розвитку пов’язують з діловою активністю і, зокрема, інвестиційною політикою;
- продукція має відповідати структурі запитів споживачів. Організація справи характеризується способом поділу підприємства на підрозділи;
- структурні зміни — придбання або продаж підприємств. Стратегія є детальним всеохоплювальним комплексним планом, що розробляється на перспективу і має сприяти досягненню місії організації та цілей, що її конкретизують.

Стратегію розробляє та формує вище керівництво, але її реалізація передбачає участь усіх рівнів управління, а інформаційне забезпечення з метою затвердження стратегії створюють працівники, які виробляють продукцію або надають послуги [3].

При формуванні стратегії підприємств готельно-ресторанного бізнесу надається перевагу формуванню конкурентоспроможності підприємства, адже вона обумовлюється в значній мірі характером цінкових рішень, які впливають на рівень та обсяги формування фінансових результатів та ефективність їх функціонування. Саме тому питання обґрунтування адекватної зовнішнім умовам функціонування підприємств готельно-ресторанного бізнесу комплексної системи управління цінами та доходами є дуже актуальним для будь-якого підприємства.

Питання стратегії формування ціни є актуальним, елементом маркетингового інструментарію, і займає провідне місце в механізмі формування ринкових відносин між суб'єктами економіки. Ціна за своїм значенням суттєво впливає на загальний стан ринкової кон'юнктури. Крім цього, вона підтверджує чи не підтверджує монополічне становище підприємства готельного господарства. З метою завоювання ринкових позицій, заповнення відповідних ринкових ніш важливо розробити стратегію цінового регулювання ринку.

У процесі маркетингової діяльності підприємства готельного-господарства, ціна суттєво впливає на результати продукції та дієздатність відповідних структурних підрозділів загалом. Вона забезпечує формування прибутку, обумовлює рівень конкурентоспроможності продукції, сприяє встановленню взаємовигідних відносин між підприємствами та споживачами, а також іншими споживачами ринку.

Основним важливим елементом комплексної системи управління цінами та доходами в закладах готельно-ресторанного типу є цінова стратегія, яка передбачає визначення керівництвом підприємства принципового підходу до встановлення цін на готельні номери або продукти ресторанного закладу.

При цьому такі підходи розділяються на дві групи:

- I. Для традиційних продуктів або послуг, тобто тих, які вже довгий час знаходяться в асортименті;
- II. Для нових продуктів або послуг.

Також існують такі загальні підходи до встановлення цін на традиційні послуги або продукти: витримане ціноутворення; ціноутворення за цільовим прибутком; ціноутворення з орієнтацією на вимоги споживача; ціноутворення, засноване на конкуренції [4];

Також необхідно відзначити, що для встановлення цін на нові продукти та послуги в підприємствах готельного господарства можуть використовуватися інші підходи: стратегія престижних цін; стратегія «зняття вершків»; стратегія «проникнення на ринок»; стратегія визначення ціни на набір послуг [5];

Враховуючи вище наведене, можна зробити висновок, що для створення комплексної системи формування стратегії, управління цінами, та доходами підприємств готельного господарства, необхідно створювати передумови для підвищення ефективності функціонування підприємств готельно-ресторанного бізнесу в умовах наростаючої конкуренції на ринку.

Література:

1. Бурик З.В. Генеза понятійно-категоріального апарату стратегічного управління. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2014. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2014_1_2
2. Страшинська Л. В. Теоретико-методологічні підходи до класифікації стратегій суб'єктів господарювання на ринку. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. Випуск 21. 2013. С. 59-67.
3. Попадинець Н.М. Використання стратегічного планування для забезпечення ефективної діяльності підприємств харчової промисловості. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Львів, 2018. Вип. 2(130). С. 82-85
4. Ефимова О.П. Ефимова Н.А., Олефиренко Т.А. Экономика гостиниц и ресторанов: Учебное пособи. М., 2006. 215 с.
5. Пучетейло П. Р. Економіка і організація туристичного готельного підприємства: навчальний посібник. К., 2007. 168 с.

Крикун О. О.,
к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту
Завадська К. А., Унгур'ян К. Д.,
здобувач вищої освіти
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТЕНДЕНЦІЇ СТВОРЕННЯ КОМБІНАЦІЙ ЗАСОБІВ РЕКЛАМИКОРКУНА

Ринкова економіка вимагає від суб'єктів ринку самостійно приймати стратегічні рішення, планувати розвиток свого напрямку діяльності. Виробник став ближче до споживача і в умовах загостреної конкурентної боротьби повинен завойовувати свого клієнта, піклуватися про нього. З'явилась проблема збуту, боротьби за споживача. Рекламна діяльність є найбільш ефективним засобом для впливу на споживача та інформування про товар чи послугу.

Сьогодні в Україні відбувається інтенсивний розвиток рекламної діяльності. Поняття «реклама» має велику кількість визначень, але загалом її можна охарактеризувати, як процес передачі інформаційного повідомлення, з ціллю викликати потребу у споживача більше бути проінформованому в товарі чи послугі. Рекламні технології стають більш досконалими, тому сучасна реклама – це не просто текст чи зображення, що викликають інтерес до послуги тієї чи іншої компанії. Ефективність управління рекламною діяльністю в компанії визначається ефективністю функціонування та використання кожного елемента системи управління: функцій і методів управління, інформаційного забезпечення, кваліфікацією працівників.

Сучасний рекламний ринок поповнюється новими поняттями, такими як: «креативна реклама», «інноваційна реклама» та навіть «нестандартна реклама». Всі три поняття згуртовуються в єдиний підхід, який вимагає напруженого логічного мислення у вираженні цінностей ідеї [1].

Якщо в новому контексті повідомити про новий продукт, з різноманітними елементами, то говориться про інноваційну рекламу. В креативній рекламі виражено талант і майстерність креатура так, що рекламний продукт створений відповідно до бізнес-завдань робить продукту додану вартість. Нестандартна реклама створюється задля того, щоб звернути на себе увагу споживачів.

Останнім часом активно використовують нові технічні розробки пов'язані з «партизанською» і «вірусною» реклами [2].

Джей Левінсон – американський маркетолог, почав використовувати термін «партизанський маркетинг» (книга «Партизанський маркетинг» видана в 1984 р.), який включає у себе нестандартні ідеї допомагаючи невеликим фірмам боротися з конкуренцією у рекламному бізнесі. Основна перевага при використанні «партизанського маркетингу» було те, що компанія викликала у покупця сильні емоції, які саме змушували здійснювати купівлю продукту, що рекламується. Головна перевага цього методу, те що реклама більш зауальована, тому вона має трохи більший ефект, ніж пряма реклама. Сучасна реклама трактує цей метод, як будь-які маркетингові дії, які можуть виходити за межі загальноприйнятих, включаючи у себе провокаційний та скандальний характер [1].

Використання ефективних каналів маркетингових комунікацій потрібно створювати комбінації засобів реклами та порівнювати реакції покупців, за рахунок цього потрібно вибирати найбільш оптимальне їх поєднання. Цей підхід заснований на поєднання кількох маркетингових комунікацій в одну найбільш оптимальну та ефективну систему для досягнення певної ефективності. Важливе значення має вибір носіїв реклами, медіапланування, проведення стимулюючих і PR засобів, створення великої бази даних по цільовій аудиторії і підтримка з нею контактів, проведення іміджової реклами.

Отже, аналіз діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкової економіки показує, що користь від реклами залежить від правильності відповідей на запитання: хто, що і кому повинен сказати за даних умов і через який канал (засіб), для того щоб виконати намічені завдання. А ефективне управління рекламною діяльністю – це цілеспрямована дія на об'єкт за допомогою різних важелів, методів і стимулів упродовж тривалого безперервного процесу, що охоплює всі елементи системи управління рекламною діяльністю, а також усі чинники, які впливають на ефективність рекламних заходів.

Таке врахування ефективності дозволяє не тільки отримати інформацію про доцільність реклами і результативність окремих засобів розміщення рекламної інформації, але й визначати умови оптимального впливу реклами на споживачів.

Добре проведена реклама діяльність сприяє забезпечити постійно зростаючий рівень продажів товарів чи послуг, швидко реагувати на зміни ринкової ситуації, застосовувати відповідні засоби для нейтралізації діяльності конкурентів, регулювати діяльність згідно зі змінами вимог замовників.

Для того, щоб підвищити ефективність використання реклами, необхідно створювати комбінації засобів реклами та посилювати переваги кожного маркетингового інструменту. Отже, рекомендації щодо управління рекламною інформацією у сучасній рекламній сфері:

- постійно вивчати потреби споживачів;
- вміти адаптувати свою рекламну діяльність до сучасних умов;
- намагатися застосувати сучасні комунікаційні технології;
- проводити регулярне дослідження контенту;
- використовувати методи інтегрованих маркетингових комунікацій, що надають змогу збільшувати конкурентоспроможність підприємства та посилювати лояльність покупців до запропонованої послуги чи товару [3].

Література:

1. Джей К. Л. Партизанський маркетинг. Простые способы получения больших прибылей при малых затратах : <https://www.libfox.ru/436295-dzhey-levinson-partizanskiy-marketing-dobro-pozhalovat-v-marketingovuyu-revolyutsiyu.html>.

2. Гохберг О. Ю. Развитие рекламного бизнеса в условиях глобализации: концептуальные засады дослідження і практичні пропозиції щодо регулювання. За ред. В. П. Клочка. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 3(15). 2011. С. 30-33.

3. Чухрай Н. І. Маркетинг. Львів. Вид-во Львівської політехніки, 2011. С. 116.

Леоненко К.Р.,

Студентка економічного факультету

*Кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ В СОЦІАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМНИЦТВІ

Наразі соціальне підприємництво займає певну частину в економіці кожної країни, оскільки забезпечує підтримку і реалізацію основних міжнародних цілей сталого розвитку. Підвищуючи економічний потенціал країни, надає робочі місця вразливим категоріям суспільства і своєю місією націлено на вирішення певних проблем суспільства, починаючи від первинних, завершуючи тими, що стоять на останній сходинці в піраміді Маслоу.

Наукові дослідження в сфері соціального підприємництва не набувають поширення у сучасному світі, але необхідність їх провадження існує. Отже, потреба проведення аналізу і виявлення основних проблем в сфері наукової діяльності є актуальною.

Наразі можна виокремити кілька основних проблем, що потребують вирішення:

1) відсутність чіткої методологічної основи для кількісної оцінки характеру і масштабів соціального підприємництва країни. На сьогоднішній день завдяки технологічному прогресу, процесам глобалізації певні соціальні проблеми почали набувати особливого поширення і більшість з активно спрямованої частини суспільства почали прикладати зусилля для їх вирішення. Одним з проявів і стало соціальне підприємництво. Ця тенденція набула поширення по всьому світу. Тому можна сказати, що для визначення ефективності того, чи іншого соціального підприємництва необхідна певна система, яка матиме особливі положення, характерні вказаному виду підприємств. Оскільки виокремлена тенденція спостерігається в більшості країнах і набуває

поширення, то забезпечення системи оцінки необхідне не тільки на локальному рівні, а й на світовому, тобто можливо включення такого показника, як «ефективність соціального підприємництва», «доля в економіці країни» та ін. для складання рейтингової системи;

2) відсутність досліджень в сфері пільгової податкової системи для соціального підприємництва. Розглядаючи цю систему в Україні, можна виокремити наступні тенденції: з одного боку - зниження податків чи введення певних пільг від держави підвищить інтерес і залучить нових діячів для відкриття власної справи, що покращить потенціал країни у світовому рейтингу, з іншого боку - певні зміни забезпечать спекуляції з податками, що веде до негативних наслідків. Отже, необхідне проведення повного дослідження і формування на основі отриманих результатів рекомендацій для їх реалізації спеціальними державними органами;

3) вивчення впливу соціальних підприємств на формування національної думки і зміни в сприйнятті відповідно до плину часу, тобто розвитку й поширення. Дане дослідження й аналіз необхідні для відстеження основних суспільних процесів і прогнозування їх змін, а також для впровадження певних політичних коригувань для вирішення основних і виникаючих проблем. Отже, сьогодні можна виокремити чимало проблем в сфері наукового дослідження соціального підприємництва. Вирішення викладених проблем разом з майбутніми відповідними діями державних органів забезпечить економічний ріст і розвиток, соціально- економічну стабільність, а також підтримку і більше залучення до вирішення міжнародних проблем сталого розвитку.

Література

1. В.А. Предборський. Економічна теорія / В.А. Предборський, Б.Б. Гарін, В.Д. Кухаренко. – К.: Кондор, 2003. - 492 с.
2. С.В. Мочерний. Основи економічних знань / С.В. Мочерний. – Київ: Академія, 2001. – 312 с.
3. А.Ф. Павленко. Основи економічних знань [базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів неекономічних напрямів підготовки] / А.Ф. Павленко. – Харків: Фоліо, 2014. -762 с.
4. В.М. Тарасевич. Економічна теорія. Національна економіка / В.М. Тарасевич. – Київ: Знання, 2009. – 270 с.
5. Соціальне підприємництво: посібник для викладачів курсу / за наук. редакцією к.е.н. А. О. Корнецького — К. : Фамільна друкарня Nuss, 2019. — 160 с.

Науковий керівник: Гонтарева І.В.

Поштар Марія Миколаївна
здобувач вищої освіти

Університет державної фіскальної служби України
Наук. кер.: Чуницька І.І., д.е.н, доцент, професор кафедри фінансових ринків

РОЗВИТОК РИНКУ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ У РОЗРІЗІ БАНКІВ ТА МІКРОФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Однією із найважливіших складових фінансового ринку є банківська система, а необхідною умовою розвитку національної економіки є її стабільність та розвиненість. Зараз у багатьох державах світу проходить процес поширення фінансового посередництва. Банки є основними фінансовими посередниками, тому під їх впливом знаходиться фінансовий ринок в Україні. Таким чином, нові інноваційні фінансові механізми щодо інвестиційного забезпечення мають вводити саме банки. На мою думку, вивчення даної проблеми є актуальним на цей час.

Велика кількість вітчизняних та іноземних науковців розглядає та досліджує проблеми сучасного стану банківської системи. Методологічне підґрунтя розвитку фінансового посередництва та банківського кредитування закладене у працях науковців, таких як В. Глушенко, Г. Музиченко, Л. Примостка, І. Сало, О. Болдирев, О. Дзюблюк. Вітчизняними авторами цих досліджень є такі науковці: Марич М. Г. [3], Корецька Н. І. [2], Зублюк О. Д. [1] та інші.

Метою моєї роботи є дослідження проблем банківського кредитування та кредитування мікрофінансових організацій в Україні, переваги та недоліки кредитування у макрофінансових організаціях, а також перспективи розвитку мікрокредитування.

Послуги МФО стають реальною альтернативою нехай і не всім, але багатьом банківським сервісам. Сегмент мікрокредитування в Україні стрімко розвивається і при цьому особливого регулювання процентних ставок з боку держави немає - зараз МФО знаходяться в найбільш вигідному положенні, але й не можна говорити, що українські МФО знаходяться зовсім поза законом - їх роботу також регулюють: Закон «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», норми цивільного законодавства України, інші нормативно-правові акти.

Перші небанківські кредитні установи такого типу в нашій державі з'явилися у 2003 році, а вже масове відкриття МФО почалося в 2009-2011 рр і сьогодні їх кількість продовжує зростати. Відкритої статистики немає, але за оцінками експертів щомісяця українці беруть 25-27 тисяч мікропозик. Мікропозика - основний продукт МФО, який видається під відсоток на певний термін на конкретних умовах. Видається тільки на підставі підписання договору, який має повну юридичну силу.

Мікрофінансова організація, яку також досить часто називають кредитною компанією – це фінансова установа, що займається наданням мікрокредитів населенню, а також малому і середньому бізнесу коштом залучення власних резервів. На відміну від банків в основному МФО мають право тільки видавати кредити, тобто такі види продуктів як депозити, відкриття рахунків для клієнтів будуть недоступні.

В Україні в 2018 році працює понад 680 компаній, де можна оформити швидко позику і кожна з них здійснює свою діяльність законно і контролюється з боку Національного банку України.

В свою чергу, банк – це юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до державного реєстру банків.

Банки в Україні створюються відповідно до Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про господарські товариства» та нормативно-правових актів Національного банку.

Учасниками банку можуть бути юридичні та фізичні особи, резиденти та нерезиденти, а також держава в особі Кабінету Міністрів України або уповноважені ним органи.

Основна перевага МФО у порівнянні з банками – мінімальні вимоги до позичальників. Розраховувати на кредит може будь-який повнолітній дієздатний громадянин України, що має діючий паспорт, ПН, мобільний телефон та картку будь-якого банку країни.

Переваги мікропозик у порівнянні з банківським кредитуванням і послугами ломбардів очевидні:

- немає необхідності відвідувати офіс фінансової установи і заповнювати безліч паперів;
- не потрібно збирати різні довідки, робити ксерокопії документів;
- подати заявку можна в будь-який момент у режимі 24/7;
- не доведеться надавати майно під заставу;
- заявка буде схвалена в 98% випадків.[7]

Звичайно ж, є і недоліки кредитування в макрофінансових організаціях, наприклад: висока процентна ставка, великі штрафи за прострочення, мікрокредит не передбачає видачу великих сум, максимум, на який можна розраховувати - 10000-15000 гривень.

За підсумками минулого року мікрокредитні компанії видали українцям кредитів на загальну суму 22 млрд грн. Обсяг ринку зростає з кожним роком, що дає можливість МФО переглядати умови кредитування в бік зменшення процентних ставок і зростання суми позик. Якщо ще 1,5 роки тому максимальна сума кредиту у більшості компаній становила 5 тис. грн., то зараз багато МФО готові надавати своїм клієнтам позики в 15, 20 і навіть 30 тис. грн. Варто відзначити, що максимальна сума для нового клієнта за ставкою 0,01% в день досягає 10 000 гривень.[5]

Згідно з прогнозами експертів, ринок мікрокредитування в Україні продовжить зростати навіть після стабілізації економіки.

Єдиною перешкодою для нього може стати більш жорстке законодавство, яке обмежить максимальні процентні ставки і зажене роботу фірм під жорсткі нормативи і обмеження.[4]

Характерними рисами сучасного етапу еволюції ринку банківських послуг є уніфікація правил гри на міжнародному ринку банківських послуг та зміцнення ролі міжнародних організацій, інтенсифікація процесів транснаціоналізації банківської діяльності та розширення присутності іноземних банків у

національних банківських системах, посилення процесів консолідації та капіталізації банківського капіталу й універсальності банківської діяльності, широкомасштабне впровадження інновацій та разом з тим підвищення вразливості ринку до зовнішніх потрясінь й швидкість поширення кризових тенденцій тощо. [2]

Серед проблем кредитування банківськими установами суб'єктів господарювання в Україні необхідно виокремити основні:

- економічний та політичний стан в країні є нестабільним;
- нормативно-правова база в Україні в розрізі банківської сфери є досить недосконалою та неактуальною;
- облікова ставка НБУ є високою, через що кредитування є досить дорогим;
- для клієнтів надані не вигідні кредитні угоди
- процедура отримання кредиту займає багато часу.

Мікрокредитування веде війну з банківськими кредитами вже давно і досягло великих результатів. За статистикою, кожен місяць кількість оформлених кредитів зростає і компанії змушені думати над нововведеннями своїх сервісів, щоб радувати своїх клієнтів. МФО країн Європи і США вже давно пропонують онлайн кредити на суми в тисячі і десятки тисяч доларів. Українські мікрофінансові організації поки не такі міцні, а їх клієнти не готові брати такі суми під 300%, а то і 700% річних. Згідно з темпами зростання обсягів ринку мікрокредитування, навіть в найближчі кілька років МФО України не зможуть конкурувати з банками за можливість допомагати клієнтам значними сумами. Але законодавча база, яка постійно вдосконалюється, сприяє збільшенню популярності мікрокредитів у два-три рази. [6]

Що у банків, що у макрофінансових організаціях є свої переваги та недоліки. Війна між банками та МФО триватиме ще довго, і хто в ній переможе – невідомо, але у кожної зі сторін є свої клієнти, яким потрібні послуги і банків, і мікрофінансових організацій.

Література:

1. Зублюк О. Д. Ринок банківських послуг: теоретичні аспекти організації і стратегічного розвитку в Україні / О. Д. Зублюк // Банківська справа. – 2006. – № 56. – С. 23–25.
2. Корецька Н. І. Процес концентрації ринку банківських послуг України: оцінка та стратегії позиціонування / Н. І. Корецька // Економічний форум. – 2014. – № 1. – С. 196–204.
3. Марич М.Г. Напрями підвищення ефективності функціонування банківської системи України в умовах глобалізації/ М.Г. Марич //Фінансовий простір. - 2014. - № 2. – С. 14-16.
4. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2294902-situatsia-na-rinku-mikrokredituvanna-ukraini-v-persomu-pivricci-2017go-roku.html
5. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://ua-news.liga.net/economics/news/yak-mfo-pochinayut-konkuruvati-z-bankami>
6. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.5.ua/novyny-kompaniy/mikrokredyty-v-iyakyykh-vypadkakh-vony-potribni-a-koly-dopomohty-ne-zmozhut-192640.html>
7. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zaplatka.ua/uk/blog/chto-takoe-mfo-kakie-tipy-mikrofinansovykh-organizatsiy-sushchestvuyut-v-ukraine-78>

Рубайко М. О.

студентка економічного факультету

Гонтарєва І. В.

*д. е. н., професор кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківського національного університету В. Н. Каразіна*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасні умови, в яких функціонують суб'єкти господарювання, характеризуються складністю, обмеженістю всіх видів ресурсів, мінливістю зовнішнього середовища, великими ризиками та загостренням конкурентної боротьби. Тому ефективне становлення саме ринкових відносин в Україні

багато в чому визначається формуванням сучасних управлінських відносин. Саме менеджмент забезпечує зв'язність, інтеграцію економічних процесів в організації, так як основним ресурсом розвитку економіки підприємства України став персонал.

У вітчизняній теорії і практиці освіти питанням проблем менеджменту надається значний інтерес. Існує значна кількість навчально-методичної літератури, як у плані методики, так і дидактики новітніх технологій сфери управління виробництвом і трудовими ресурсами. До вагомих робіт слід віднести праці відомих вітчизняних вчених, таких як М. Єрмошенко, О. Ельбрехт, С. Жариков, М. Копельчак, Я. Камінецький, М. Мурашко, Ю. Палех та ін.

Не можливо не сказати, що особливості сучасного менеджменту є підприємництво, яке являє собою суб'єкт господарювання. Успішна підприємницька діяльність не можлива без впровадження нововведень, подолання та вирішення існуючих проблем. крикунСаме на прикладі підприємства та працюючого на ньому персоналу і буде досліджено сутність поставленої проблеми.

Проаналізувавши показники діяльності сучасного українського підприємства виявлено низку існуючих проблем у сфері управління персоналом. Зокрема, до основних та найпоширеніших належать: низька заробітна плата; систематична робота в наднормові години і вихідні дні; невідповідність виконуючих робіт рівню класифікації і отриманої раніше професії; погані взаємини у виробничому колективі чи з адміністрацією; велика трудова перевантаженість та ін.

Наприклад, докладно розглянувши звіти підприємства «Харківська бісквітна фабрика» виявлена значна різниця в оплаті між керівником і працівниками, а також між працівниками різного рівня (зарплата учасника технологічного процесу виробництва або працівника магазину з продажу готової продукції складає 5 000 грн., а керівників середньої ланки та торгових представників понад 15 000 грн). Дані проблеми здебільшого зумовлені значним скороченням персоналу через кризове становище економіки нашої країни й стримують розвиток підприємств в цілому.

На сьогодні відомо, що значної популярності набула методика Fishbone, заснована японським професором Каору Ісікава, одним із найвідоміших у світі теоретиків менеджменту. Дана методика виступає допоміжним інструментом для аналізу та покращення процесу виконання менеджменту саме над персоналом. Використовуючи її можна розробити схему вдосконалення системи управління персоналом.

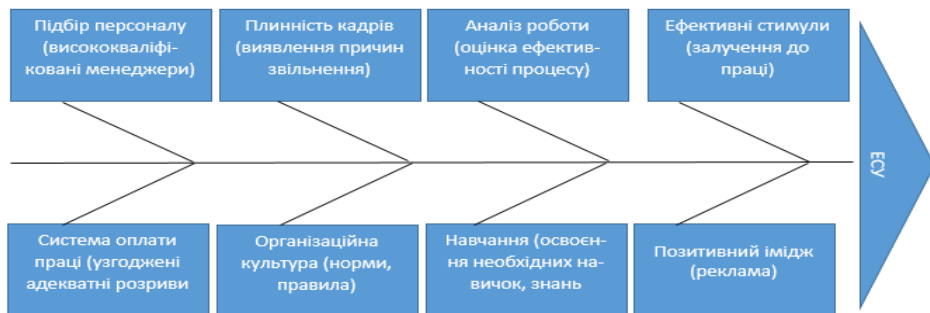

Рис. 1. Схема вдосконалення системи управління на підприємстві в сучасних умовах

Склавши та проаналізувавши схему ЕСУ (Ефективної системи управління), можемо констатувати, у яких саме напрямках та за допомогою яких інструментів підприємству слід інтенсифікувати зусилля з метою усунення проблем, що стосуються персоналу.

Основну увагу слід звернути на питання добору висококваліфікованого персоналу. Необхідно працювати з виявленням причин плинності кадрів. Їх можна усунути за допомогою ведення статистики причин звільнення працівників, умовами праці, розробити схему відбору і адаптації персоналу. Також переглянути системи оплати праці.

Можна запровадити систему спілкування, яка б зробила легшою та простішою відносити між керівництвом та працівниками. Вчасно реагувати на скарги та невдоволення, надати право кожному

співробітнику висловлювати свої думки, пропозиції, цим створивши атмосферу у колективі. Для цього можна використати метод «мозковий шторм», який являє собою методику спільної одноразової роботи групи експертів, спрямованої на творчий пошук, як правило, нетрадиційних, креативних підходів до вирішення проблем.

Також працівники та керівники повинні постійно удосконалюватися та підвищувати кваліфікацію. Це в свою чергу підвищить імідж підприємства. За допомогою цього можна досягти досить високої привабливості компанії як роботодавця і отримати можливість наймати більш кваліфіковані кадри.

Таким чином, можна зробити висновок, що, для того щоб підприємство функціонувало ефективно, необхідно правильно організовувати працівників, при цьому контролювати їх діяльність, використовуючи різні ефективні методи управління. Лише мотивовані а кваліфіковані співробітники можуть дати якийсь «гарний плід» у виконанні своєї роботи. Адже ведення ефективної політики у сфері управління персоналом є першим та одним із головних кроків до формування високої та стійкої конкурентної позиції підприємства на ринку товарів та послуг.

Література:

1. В. Мадзігон, М. Вачевський. Суть і принципи організації менеджменту та реактивного і цільового управління в менеджменті // Молодь і ринок. – 2010. – №10. – С. 16 – 22.
2. Річний звіт ПРАТ «Харківська бісквітна фабрика» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://biscuit.com.ua/blog-headlines/kharkivbiscuit/blogat89>.
3. Прийом Fishbone: як ефективно використати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://teach-hub.com/pryjom-fishboun-yak-efektyvno-vykorystaty>.
4. "Мозковий шторм" та його різновиди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1056041260666/marketing/mozkoviy_shturm_yogo_riznovidi.

Слюніна Т.Л.,

к.е.н., доцент кафедри статистики, обліку та аудиту

Кличова Г.С., студентка

Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

КОШТОРИС ЯК ОСНОВНИЙ ФІНАНСОВИЙ ДОКУМЕНТ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Відповідно до бюджетного кодексу, бюджетні установи – це органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок державного чи місцевого бюджету [2].

Метою створення та функціонування бюджетних установ є забезпечення виконання функцій держави. Вони фінансуються за рахунок бюджетних коштів.

Державна політика у державному секторі, особливо обсяг фінансових ресурсів, має значний вплив на ефективність діяльності установ та організацій у державному секторі. Питання яке стосується вдосконалення системи фінансової підтримки залишається важливим, особливо коли криза в країні впливає на бюджетний сектор. Бюджетне забезпечення, відповідно до Бюджетного кодексу України, гарантоване державою в межах бюджетних коштів. На практиці, державне фінансування – це розподіл державних коштів з місцевого або державного бюджету, що надходять в розпорядження керівників установ або організацій на видатки, що передбачаються бюджетом.

Основна форма фінансування бюджетних установ – кошторисне фінансування. Кошторисне фінансування – це покриття видатків, що спрямовані на виконання установою покладених на неї функцій, коштами загального і спеціального фондів. Надходження і видатки коштів бюджетної установи сформовано у кошторисі.

Кошторис бюджетної установи – це основний плановий фінансовий документ, відповідно до якого бюджетна установа отримує доходи та здійснює видатки бюджетних коштів на затверджений період

(календарний рік). Складання кошторису здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» [4].

Бюджетні установи, для забезпечення виконання покладених на них функцій, складають індивідуальні кошториси, плани асигнувань загального фонду бюджету, плани надання кредитів із загального фонду бюджету, плани спеціального фонду за кожною виконуваною ними бюджетною програмою. Розрізняють наступні види кошторисів [1]:

- а) індивідуальний – складається кожною бюджетною установою та надається нею вищій установі;
- б) зведений – являє собою зведені показники, що наведені в індивідуальних кошторисах розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, такі кошториси складають головні розпорядники для надання в Міністерство Фінансів України та місцеві фінансові органи;
- в) на централізовані заходи – складається міністерством, відомством, органом виконавчої влади або місцевого самоврядування для фінансування видатків на разові заходи.

Керівники бюджетних установ мають право отримувати доходи, бюджетні зобов'язання та здійснювати витрати, такі керівники називаються розпорядниками бюджетних коштів [2].

Розпорядники бюджетних коштів, відповідно до розміру їх прав, розподіляються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня.

Кошторис доходів та витрат пов'язує між собою обліково-аналітичну систему Казначейства, головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня. Для реалізації принципу цільового використання бюджетних коштів, бюджетні установи мають право здійснювати видатки лише у відповідності до затверджених у кошторисі сум за відповідними напрямками використання.

Кошторис, як основний плановий фінансовий документ установи, складається за коштами загального і спеціального фондів. Обидва фонди мають дохідну та видаткову частину.

Загальний фонд має два джерела надходження коштів – державний та місцевий бюджети. Кошти спеціального фонду формують власні надходження бюджетних установ, які поділяють на групи:

- 1) надходження від плати за послуги, що надають бюджетні установи згідно із законодавством;
- 2) інші джерела власних надходжень бюджетних установ.

До першої групи надходжень відносять гроші, отримані від надання платних послуг, реалізації продукції, виготовленої в навчальних майстернях, оренда приміщень, обладнання та інше.

До другої групи надходжень спеціального фонду відносять кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій або фізичних осіб; благодійні внески, гранти, дарунки та інше.

Особливістю планування бюджету спеціального фонду є те, що сума асигнувань походить від надання платних послуг, виробничої діяльності та дослідницької роботи, але величину цього процесу важко передбачити. Частіше такі показники формуються на основі даних попередніх років.

Для обґрунтування показників видатків бюджету, що включаються до проекту кошторису, бюджетній установі потрібно подати розрахунки, які є невід'ємною частиною кошторису. Головною умовою є погодження форми розрахунків з головним розпорядником бюджетних коштів [3].

Тільки у разі наявності затверджених кошторисів і планів асигнувань бюджетні кошти виділяються бюджетним установам. Установи мають право брати зобов'язання на витрачання бюджетних коштів тільки на цілі та в межах, що встановлені затвердженими кошторисами, планами надання кредитів із загального фонду бюджету, планами спеціального фонду, планами асигнувань загального фонду бюджету.

Таким чином, кошторис є невід'ємною складовою всіх бюджетних установ. Кошторис – це основа грамотного планування бюджету витрат з метою його подальшого аналізу, а також забезпечення його функціонування, для виконання своїх функцій та досягнення цілей, визначених на бюджетний період.

Література:

1. Артюх О.В., Максимова В.Ф., Черкашина Т.В. Облік у бюджетних установах: навч. посіб. О: ОНЕУ, ротапринт, 2013 . 264 с.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (Редакція станом на 09.11.2019) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 25.11.2019).

3. Дудчик В.В. Перевірка правильності складання кошторису бюджетної установи: методика і завдання // *Фінансовий контроль*. 2007. № 1. С. 58 – 63.

4. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ від 28.02.2002 № 228-2002-п (Редакція станом на 09.11.2019) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-п> (дата звернення 25.11.2019).

*Хуторна Л.В.,
науковий співробітник
Хуторной О.М.,
к.х.н., директор
Гейко Л.М.,
к.е.н., учений секретар
Лабунська О.Б.,
науковий співробітник*

Південного наукового центру НАН і МОН України

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ: СТАН, ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ, ВПРОВАДЖЕННЯ

Південний науковий центр НАН України і МОН України за участю Херсонської та Миколаївської обласних науково-координаційних рад ПНЦ НАН України і МОН України та при підтримці Ради ректорів ЗВО III-IV рівнів акредитації Одеського регіону декілька років відстежує динаміку наукових досліджень і новітніх інноваційних розробок, які щорічно виконуються в наукових установах НАН України та галузевих міністерств, а також в закладах вищої освіти Південного регіону (Одеська, Миколаївська та Херсонська області). Інформацію про такі дослідження і розробки центр узагальнює у щорічних збірниках «Наука в Південному регіоні України».

Масив щорічних наукових досягнень у Південному регіоні в останні роки складає значну величину – від 320 до 412 різноманітних досліджень. З ціллю допомоги потенційним споживачам наукової продукції у відборі найкращих зразків для інвестування та впровадження науковими секціями і проблемними комісіями Південного наукового центру здійснюється вибірка найперспективніших пропозицій, які відображуються в збірниках «Пріоритетні інноваційні пропозиції і фундаментальні та прикладні дослідження наукових установ Південного регіону України». У 2017 році таких пропозицій нараховувалося 99, а в 2018 році – 52, з яких 26 – це інноваційні розробки і 26 – фундаментальні та прикладні дослідження.

Наукові установи Південного регіону активно співпрацюють з Південним науковим центром. У 2018 році їх було 57, з яких 39 – це наукові установи Одеської області, 12 – Херсонської та 6 – Миколаївської області.

Масштабність наукових досліджень характеризується загальною кількістю важливих наукових досліджень. За період 2012-2018 років кількість важливих наукових досліджень у Південному регіоні зменшилась на 15% (з 402 до 343). Фундаментальні дослідження за цей період збільшилися на 4% (з 230 до 240), а кількість інноваційних розробок – зменшилась на 40% (з 172 до 103), що свідчить про підміну наукового пошуку в області інновацій дослідженнями фундаментального характеру. Це, на наш погляд, пояснюється не підйомними для наукових установ проблемами на шляху впровадження завершених науково-технічних розробок.

Дослідники у своїх поясненнях про труднощі при виконанні фундаментальних досліджень посилаються у першу чергу на такі причини:

- недостатність державного та необхідність додаткового фінансування;

- необхідність залучення інвесторів та складність їх пошуку;
- недостатність сучасного обладнання та необхідність його придбання;
- необхідність державного замовлення;
- відсутність стратегії розвитку регіональної науки з урахуванням як регіональних, так і національних інтересів;
- необхідність перегляду стратегічних пріоритетів розвитку фундаментальних наукових досліджень;
- недосконалість законодавства України щодо науки та її розвитку.
- складність освоєння інноваційних розробок в інших регіонах України.

У 2018 році рівень фундаментальних досліджень у Південному регіоні України виявився таким: переважна їх кількість (148 досліджень або 62%) – не має аналогів в Україні; 25% (60 досліджень) – не має аналогів у регіоні; 13% (32 дослідження) – не має аналогів у світі.

Результати щорічних спостережень свідчать, що у структурі фундаментальних досліджень в Південному регіоні відбулися такі зміни:

- дослідження, які не мають аналогів в Україні, збільшилися з 63% у 2009 р. до 71% – у 2015 р., а у 2018 році вони зменшилися до 62%;
- дослідження, які не мають аналогів в регіоні, збільшилися з 11% у 2009 р. до 25% – у 2018 р.;
- дослідження, які не мають аналогів у світі, зменшилися з 24% у 2009 р. до 13% – у 2018 р.

Тільки десятку частину своїх розробок наукові установи Південного регіону України оцінюють як проривні, що спроможні привернути увагу світового наукового співтовариства. За таких обставин необхідна активізація процесів, які забезпечили б підвищення рівня досліджень, достатнього для залучення іноземних замовників та отримання міжнародних грантів.

У 2018 році в Південному регіоні фундаментальні дослідження світового рівня виконувалися за такими напрямками наукової діяльності: фізика і астрономія, хімія, будівництво, зв'язок.

Фундаментальні дослідження всеукраїнського рівня виконувалися в області інформатики та кібернетики, біологічно-активних речовин і матеріалів, а також медицини, економіки, охорони навколишнього середовища, агропромислового комплексу, археології та історії.

Фундаментальні дослідження регіонального рівня проводилися в області наук про Землю, філософії і психології, механіки.

У фундаментальних дослідженнях найвища активність в Південному регіоні виявилася в наукових установах аграрної сфери (76 досліджень, або 31,7%). Друге місце посіли наукові установи у сфері економіки (42 дослідження, або 17,5%), а третє – у сфері охорони навколишнього середовища (24 дослідження, або 10,0%).

Інноваційні розробки, які були виконані в Південному регіоні у 2018 році, є переважно всеукраїнського рівня.

Окремі розробки світового рівня здійснені в області охорони навколишнього середовища, сучасних біотехнологій та медицини, новітніх технологій речовин і матеріалів, а також зв'язку, інформатики та електроніки.

Інноваційними розробками більш за всіх займалися установи аграрної сфери (25 розробок або 24,3%). На другому місці – новітні біотехнології та медицина (11 розробок або 10,7%), на третьому – економіка (9 розробок або 8,7%).

Етапом завершення наукових досліджень є процес їх впровадження. У 2018 році в Південному регіоні було впроваджено 63 розробки із 103-х завершених (62% від їх кількості). Інші 40 завершених розробок заплановані для впровадження у 2019 і подальших роках.

Важливим результатом діяльності наукових установ є тиражування завершених інноваційних розробок. У 2018 році було тиражовано лише 19 розробок на 59 об'єктах.

Зібрані за останні роки дані підтверджують той факт, що певна кількість розробок з року в рік впроваджується одноразово, після чого впроваджувальний процес відносно таких інновацій може затухати і не мати свого поширення у відповідній галузі господарського комплексу як регіону, так і країни.

Іноді інноваційна розробка заявляється як завершена, але її впровадження віддаляється на рік-два, по закінченні яких про неї можуть забути (існує така імовірність) і, таким чином, витрачені на її створення людські та фінансові ресурси виявляються автоматично «списаними». При цьому відзначимо, що

перспективна інноваційна розробка, як правило, знаходить суттєву підтримку зацікавлених у ній потенційних споживачів і без суттєвих зусиль тиражується у галузі. Тому процеси трансформації наукових досліджень в інноваційні розробки повинні ретельно плануватися і контролюватися в наукових установах.

Проведена діагностика стану та впровадження наукових досліджень дозволяє зробити висновок, що наукові досягнення Південного регіону є вагомими, а наука в регіоні є відносно стабільною.

Головними причинами, що гальмують розвиток фундаментальних досліджень і інноваційних розробок в Південному регіоні, є недостатність їх фінансування, відсутність сучасного обладнання та необхідність його придбання для здійснення досліджень, складність пошуку інвесторів, недосконалість законодавства України щодо науки та її розвитку.

Література:

1. Наука в Південному регіоні України. Важливі досягнення наукових установ Південного регіону України в галузі фундаментальних, прикладних досліджень та інноваційної діяльності у 2018 році / Під загальн. ред. ак. НАН України С.А. Андронаті. – Одеса: Фенікс, 2019. – вип. XVII. – 253 с.
2. Пріоритетні інноваційні пропозиції і фундаментальні та прикладні дослідження наукових установ Південного регіону України (за підсумками 2018 року): наукове вид. – Одеса: ПНЦ НАН України і МОН України, 2019. – випуск VII. - 55 с.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

Білоус Д.Р.,

*студентка 6 курсу Інституту управління і права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Матеріальна відповідальність як один з видів юридичної відповідальності становить собою обов'язок однієї сторони трудового договору - працівника або власника (уповноваженого ним органу) відшкодувати іншій стороні шкоду, заподіяну внаслідок винного, протиправного невиконання або неналежного виконання трудових обов'язків у встановленому законом розмірі й порядку [1, с. 205].

Так, матеріальна відповідальність характеризується таким ж ознаками, що і юридична відповідальність, а саме: державний примус - виконання норм права має примусовий характер; наявність правопорушення - підстава для настання матеріальної відповідальності; суб'єктний склад - суб'єктами матеріальної відповідальності завжди є працівник і роботодавець; наявність відшкодування шкоди заподіяній стороні; підставою застосування є наказ, або розпорядження; дія трудового договору не припиняється після застосування матеріальної відповідальності.

Матеріальну відповідальність потрібно відрізнити від майнової відповідальності, передбаченої нормами цивільного права [1, с. 206].

Підставою для настання матеріальної відповідальності є невиконання або неналежне виконання обов'язків сторін.

Трудове право регламентує відшкодування прямої шкоди. Як правило, така шкода відшкодовується в обмеженому розмірі - не більше середнього місячного заробітку працівника, який заподіяв шкоду. Проте є винятки, встановлені законодавством, коли передбачено відшкодування шкоди в повному розмірі. У цивільному ж праві діє принцип повного відшкодування. У трудовому праві матеріальна відповідальність працівника залежить від майнового стану такого працівника, форми вини, особливостей трудових обов'язків (трудова функція). Такі характерні ознаки відсутні у цивільному праві. Так, норми трудового права працівник звільняється від тягара відшкодування у разі, якщо нанесена шкода відноситься до категорії нормального

виробничо-господарського ризику. Власник або уповноважений ним орган доводить наявність підстав для притягнення працівника до матеріальної відповідальності (ст. 138 КЗпП України [2]).

Оснoву матеріальної відповідальності складає обов'язок працівника дбайливо ставитися до майна роботодавця. Також працівник зобов'язаний вживати заходів щодо запобігання шкоди майну. На роботодавця також покладений обов'язок - створювати необхідні умови для роботи, які відповідають здоровим та безпечним умовам праці (ст. 153 КЗпП України [2; 3, с. 374]).

Матеріальна відповідальність працівника та матеріальна відповідальність роботодавця відрізняються між собою розміром відшкодованої шкоди, порядком відшкодування, характером правових норм, що їх регулюють [3, с. 374].

Колективний договір і трудовий договір (контракт) можуть конкретизувати матеріальну відповідальність працівника та роботодавця, але слід врахувати, що договірна відповідальність роботодавця не повинна бути нижчою, а працівника — вищою, ніж це передбачено чинним трудовим законодавством України [4, с. 60].

Матеріальна відповідальність працівників є самостійним видом юридичної відповідальності, яка може бути покладена незалежно від притягнення працівника до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності (ч. 3 ст. 130 КЗпП України [2; 4, 60]).

Метою чинного трудового законодавства при покладанні матеріальної відповідальності на працівників є:

- забезпечити дбайливе ставлення до майна роботодавця з боку працівників;
- відшкодування заподіяної шкоди майну роботодавця;
- встановити гарантії при матеріальній відповідальності, яка покладається на працівника за шкоду, заподіяну роботодавцю.

Матеріальна відповідальність - інститут трудового права та один з видів відповідальності за трудовим правом, а також вид юридичної відповідальності сторін трудового договору. Сторона трудового договору зобов'язана відшкодувати заподіяну іншій стороні трудового договору шкоду відповідно до законодавства [4, с. 59].

Слід зазначити, що до матеріальної відповідальності може бути притягнутий лише той працівник, який перебуває у трудових відносинах з роботодавцем, якому було нанесено шкоду. Вік працівник не впливає на са факт відшкодування матеріальної шкоди. Проте трудове законодавство все ж таки має певні обмеження по віку. Так договір про повну матеріальну відповідальність можна укласти лише з працівниками, які досягли 18 - річного віку. [2; 5, с. 125-126].

Література:

1. Болотіна Н. Б., Чанишева Г. І., Додіна Т. М. Трудове право України: Підручник. — К.: Київська обласна організація товариства "Знання", 2001. — 564 с.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII // ВВР. - 1971. - додаток до № 50. - ст. 375.
3. Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. горид. Т78 спец. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. Я. Бурак, З. Я. Козак та ін.; За ред. П. Д. Пилипенка. — 2-е вид., иерероб. і доп. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. — 544 с.
4. Трудове право України: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К.: МАУП. - 2003. - Ч. 4. - 2003. - 152 .
5. Трудове право України. Курс лекцій. За редакцією П.Д.Пилипенка Львів: "Вільна Україна". - 1996. - 164 с.

Ващук М.М.,

*аспірант кафедри теорії та історії держави і права
Університету економіки та права «КРОК»*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ КАПЕЛАНСТВА В УКРАЇНІ

В аспекті міжнародно-правових стандартів практична реалізація права на свободу світогляду та віросповідання є важливим показником демократичності держави, її гуманістичної сутності. Проблема реалізації права на свободу віросповідання полягає, передусім, у питанні створення економічних,

організаційних та інших умов, необхідних для практичного здійснення вказаного суб'єктивного права всіх громадян. Відповідно до конституційного принципу відділення церкви від держави – держава надає право громадянам і релігійним об'єднанням громадян самим створювати подібні умови для релігійної діяльності.

Забезпечене юридичним обов'язком держави і закріплене нормами Основного Закону України, право військовослужбовців на свободу віросповідання надає можливість їм здійснювати певні дії з метою задоволення релігійних потреб і інтересів, а також можливість виражати атеїстичні переконання або нейтрально ставитися до релігії. Отже, право на свободу віросповідання військовослужбовців не підлягає обмеженню. Проте, в умовах діяльності військових формувань небезпека такого обмеження насправді виникає. Викликано таке обмеження, перш за все, необхідністю виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни. Зокрема, ст. 65 Конституції України встановлює, що захист Батьківщини є обов'язком громадян України, на яких у зв'язку з цим покладається зобов'язання нести військову службу згідно з чинним законодавством [1]. Виконання цього обов'язку пов'язане з суттєвими обмеженнями в пересуванні й місцем проживання, включаючи обмеження в можливостях щодо реалізації своїх віросповідних прав (відвідування місць богослужінь, виходу за територію військових частин і гарнізонів для спілкування зі священнослужителями тощо).

Отже, на виконання ст. 35 Конституції України [1] держава зобов'язана вживати адекватних заходів щодо захисту зазначених віросповідних прав військовослужбовців, які можуть бути обмежені у зв'язку з виконанням ними свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни. Основний Закон гарантує захист прав і свобод людини і громадянина державою, тобто його органами, зокрема й органами військового управління, які й повинні захищати ці права і свободи, створювати такі умови, які виключали б їх порушення.

Для України практика ефективної співпраці держави з церквою у справі духовної опіки у військових формуваннях не нова. Впродовж майже всієї історії, за винятком часів панування радянської влади на українських теренах, військова служба поєднувалася із духовною опікою військовиків [4, с. 11]. Аналіз історичного досвіду засвідчує, що ця співпраця мала свої позитивні прояви у козацькому війську, Українській Галицькій Армії, легіоні Українських Січових Стрілців, Арміях УПА та УНР. Українські традиції духовної опіки військовослужбовців були обірані після Другої світової війни у зв'язку з усуненням радянською владою церкви та релігійних організацій від будь-яких контактів з військом.

Відродження та становлення служби військового капеланства розпочалося вже в незалежній Україні. Впродовж багатьох років робилися неодноразові спроби визначити питання специфіки діяльності військових капеланів на законодавчому рівні. Офіційно інститут військового капеланства в Україні почав функціонувати з травня 2017 року, відколи на законодавчому рівні було введено штатну посаду військового священика, що прирівнюється до посади заступника командира полку або батальйону [2].

З огляду на складність та невиробленість єдиної спільної точки зору з боку представників різних релігійних конфесій щодо визначення цього питання, досі ще не відбулося належного законодавчого закріплення інституту військового капеланства в Україні. 6 червня 2019 Верховною Радою у першому читанні було прийнято за основу законопроект № 10244-1 «Про військове капеланство», покликаний врегулювати організаційно-правові питання військового капеланства у взаємодії держави та релігійних організацій, а саме капеланську діяльність та забезпечити соціальний захист військових капеланів. У пояснювальній записці цього законопроекту зазначається, що його автори (О. Білозір, Т. Ричкова, Ю. Тимошенко, П. Унгуран, А. Герасимов, Ю. Мамчур, В. Єленський та С. Євтушок) ставили за мету сприяння забезпеченню конституційних прав військовослужбовців на свободу світогляду і віросповідання. Законопроект № 10244-1 є надзвичайно важливим кроком у формуванні професійної служби військового капеланства і передбачає створення капеланських об'єднань, котрі взаємодіятимуть із державою на засадах партнерства і з якими Міністерство оборони й інші відповідні структури укладатимуть генеральні угоди про забезпечення душпастирської опіки військовослужбовців. Згідно з цим документом, посада військового капелана не буде входити до штатів військових частин, що дозволить привести ситуацію з військовим духівництвом у відповідність з положеннями Основного Закону України та іншими нормативно-правовими актами щодо відокремлення від держави релігійних організацій і церкви.

Наразі військові священики, які зазначається у законопроекті № 10244-1, – це священнослужителі, працевлаштовані на підставі укладення відповідного трудового договору у військові частини Збройних Сил України. Проте, штатний розпис військових частин, як правило, передбачає тільки одну посаду

капелана, на яку призначається священнослужитель тієї релігійної конфесії, до якої належить більшість віруючих особового складу та працівників військової частини. Законопроектом № 10244-1 також визначено гарантії забезпечення державою реалізації права військовослужбовців на свободу віросповідання та душпастирської опіки. Нині триває підготовка законопроекту № 10244-1 до другого читання у Верховній Раді України.

Однак, за словами Голови Державного комітету України у справах національностей та релігій з 2009 по 2010 рр., релігійного експерта Ю. Решетнікова, «вказаний законопроект очевидно потребує суттєвого доопрацювання у процесі підготовки до розгляду у другому читанні з метою дійсного забезпечення права на свободу совісті усіх громадян України, зокрема військовослужбовців Збройних Сил, а відтак є вкрай доцільним створення при профільному комітеті Верховної Ради України для удосконалення проекту робочої групи за участю представників Всеукраїнської Ради Церков, релігійних організацій і членів Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України» [3].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку України з'явилися реальні можливості для впровадження служби військових капеланів з урахуванням як досвіду армій країн-членів НАТО, так і практики військово-виховної роботи у Збройних Силах, Національній гвардії, Прикордонних військах та інших військових формуваннях України під час збройного захисту державотворення.

Щоправда, правове формування інституту капеланства дещо затягнулося, а тому особливо актуальним сьогодні є ухвалення закону України „Про військове капеланство”, в якому має бути чітко визначено правовий статус військового священика, що надасть можливість сформулювати підстави набуття та обмеження прав, свобод і обов'язків військового капелана у процесі виконання службових повноважень в тилу і на фронті, а також враховуватиме всі присутності капеланів на передовій і в районі проведення Операції об'єднаних сил.

Отже, на підставі вищевикладеного, робимо висновок про те, що законодавчі зміни та новації поки що не дають підстав стверджувати про повноцінне впровадження інституту військового капеланства у Збройних Силах України та інших військових формуваннях. Тільки за допомогою підзаконних актів чи окремих змін до відповідних законів неможливо вирішити усі питання функціонування військового капеланства, враховуючи ті ризики, з якими щодня стикаються військові капелани бойових частин, а особливо в умовах бойових дій на Сході України.

Такі питання, як правовий статус військового капелана, його підпорядкування, навчання, соціальне, методичне та фінансове забезпечення мають стати предметом регулювання Закону України «Про військове капеланство», що покликаний комплексно вирішити означені проблемні питання. Становлення та інституціоналізація інституту військового капеланства в Україні, створення належних умов для реалізації військовослужбовцями права на свободу світогляду та свободу віросповідання потребують подальших рішучих кроків із удосконалення вітчизняної нормативно-правової бази.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Положення про службу військового духовенства (капеланську службу) у Збройних силах України: наказ Міністерства оборони України 14.12.2016 № 685 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0010-17>
3. Новий законопроект «Про військове капеланство» — Ю. Решетніков назвав основні недоліки та надав 7-м пропозицій для доопрацювання <https://news.church.ua/2019/06/10/novij-zakonoproekt-pro-vijskove-kapelanstvo-yu-reshetnikov-nazvav-osnovni-nedoliki-ta-nadav-7-m-propozicij-dlya-dopracyuvannya/>
4. Хаварівський У.Б. Інституціалізація державно-церковних відносин в Україні: історико-управлінський аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 / У.Б. Хаварівський. — Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 20 с.

Гловацький Р.В.,

студент 6 курсу юридичного факультету

Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки

ПЕРЕВИЩЕННЯ МЕЖ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ: ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Право на необхідну оборону є невід'ємним правом громадян, проте необхідна оборона не може не мати своїх меж. Це пояснюється, в першу чергу тим, що суб'єкт, відносно якого і відбувається оборона, є особою, живою істотою. Необхідно встановлювати чітко визначені межі і критерії, за якими і буде вирішуватися, чи були дії, вчинені в стані необхідної оборони, правомірними або неправомірними, тобто, іншими словами, Кримінальний кодекс України повинен суворо обмежувати це право [1].

Так, особа, щодо якої було скоєно замах, може завдати шкоди нападаючому. Однак її дії повинні бути обумовлені обстановкою, небезпеккою посягання і, безумовно, не виходити за межі допустимої оборони, а особа, що посягає змущена «приймати» ту шкоду, яку завдає їй особа, яка обороняється. Цю шкоду можна розцінювати як розплату за скоєне.

Правове становище особи, що здійснює посягання, є в якійсь мірі двояким, оскільки спочатку її вчинки не охороняються, а караються Кримінальним кодексом України, так як дана особа здійснює кримінально-каране діяння, але, коли особа, що обороняється перевищує межі необхідної оборони, життя і здоров'я нападника стають предметом захисту кримінального права, а дії особи, що обороняється, навпаки, кваліфікуються як злочинне діяння.

Необхідно дотримуватися принципу рівності і змагальності сторін при розгляді справ про перевищення меж необхідної оборони, і саме тому, щоб досягти певного консенсусу, слід не відходити від поняття меж необхідної оборони і перевищення їх. Це, зрозуміло, в певній мірі обмежує право суб'єкта на застосування визначених методів, засобів при обороні.

Головна проблема визначення такої межі полягає в тому, що особа в стані оборони знаходиться в стресовій для психіки ситуації. Вона проявляє такі людські почуття, як страх, сильне хвилювання. Саме тому адекватно зрозуміти, оцінити небезпеку, а також вжити заходів, які відповідають намірам нападника, буває неможливо. І в тих випадках, коли особа, що обороняється, хоча і з огляду на об'єктивні причини переходить межі необхідної оборони, позначені в КК України, несе відповідальність.

Характер посягання залежить від блага, якому завдано шкоду: життя, здоров'я, власності, свободам. Шкода здоров'ю або власності може бути більшою або меншою. І ось між ними має бути явна, очевидна невідповідність. Крім того, потрібно, щоб ця явно невідповідну шкоду було завдано навмисно. Таким чином, перевищення меж необхідної оборони можна визначити як умисне заподіяння тому, хто посягає значно більшої шкоди в порівнянні зі шкодою, яка очікувалася від його дій [6, с.111].

Кожного разу необхідно детально встановлювати інтелектуальний і вольовий моменти умислу, то є усвідомлення того, хто обороняється, чи захист не відповідає характеру і ступеню небезпеки посягання, передбачення заподіяння такої шкоди, яка явно перевищує шкоду, необхідну для захисту і бажання або свідоме допущення заподіяння такої шкоди або байдуже ставлення до наслідків. При цьому вчинення злочину, передбаченого у вигляді заподіяння смерті або тяжкої шкоди здоров'ю при перевищенні необхідної оборони має бути результатом вольового вибору людини. А той факт, що воля є атрибутивною властивістю людської свідомості не може викликати особливих заперечень, хоча б з тієї причини, що без свідомості не може бути і волі.

У кримінальному праві це виражається в тому, що при визначенні осудності людини спочатку встановлюють можливість нею усвідомлювати фактичну і соціальну сторону своїх дій, а вже потім керувати ними. Практично той же самий підхід використовується і при визначенні форми та виду вини людини в скоєному діянні. Особа, яка не усвідомлювала суспільної небезпеки вчиненого нею злочину, не може бажати, свідомо допускати, байдуже ставитися або розраховувати на запобігання суспільно небезпечних наслідків свого злочину [5, с.247].

Кримінальне законодавство не розкриває ознак явної невідповідності захисту характеру і ступеню небезпеки посягання. Дане поняття є оціночним. У теорії і на практиці робилися спроби конкретизувати

ознаки даного поняття. Пропонувалося вважати перевищенням меж необхідної оборони і так звану несвоєчасну оборону (передчасну або запізнилу).

Найчастіше зустрічаються випадки ексцесу оборони при очевидній невідповідності інтенсивності захисту інтенсивності посягання.

Дуже важливо встановити, яким чином знаряддя застосовувалися при захисті - чи можна було використовувати їх лише для залякування нападника або необхідно було завдавати йому шкоди. Перевищенням меж слід визнавати лише таку явну невідповідність, при якій всім присутнім було б абсолютно точно зрозуміло, що особа, яка обороняється має можливість відобразити напад м'якшими засобами і усвідомлює таку можливість, але вибрала свідомо більш небезпечні засоби і методи захисту і без необхідності заподіяла тяжку шкоду нападнику [4, с.144].

Кримінальна відповідальність за перевищення меж необхідної оборони настає лише при вбивстві і спричиненні тяжкої і середньої тяжкості шкоди здоров'ю особи. Встановлена вона в ст. 121 і 122 КК України. Ці злочини умисні. Але віднесені вони до категорії середньої тяжкості. Вбивство при перевищенні меж необхідної оборони карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років [2].

Невелика тяжкість зазначених злочинів пов'язана з їх мотивом (прагнення до захисту), метою (припинення посягання), з тим, що ці злочини мають в певній мірі вимушений характер і відбуваються під впливом страху, для надійності припинення посягання. Таким чином, ексцесом оборони може бути визнано лише явну, очевидну невідповідність захисту характеру і небезпечності посягання, коли хто посягає без необхідності, навмисне заподіюється шкода.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Загальна частина / Баулін Ю. В., Борисов В. І., Тютюгін В. І. та ін. – 7-те вид., допов. – Х.: Право, – 2017. – С. 144.
4. Красницький І. В. Кримінальна відповідальність як інститут кримінального права Франції та України: порівняльний аналіз: монографія / І. В. Красницький. – Л.: Львівський державний університет внутрішніх справ, – 2008. – 232 с.
5. Плисюк Н. М. Основні ознаки перевищення меж необхідної оборони / Н. М. Плисюк // Університетські наукові записки. – Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2006. – № 2. – С. 240–246.
6. Горностай А. В. Замах на злочин при перевищенні меж необхідної оборони та заходів, необхідних для затримання злочинця / А. В. Горностай // Вісник Асоціації кримінального права України, – 2015, – № 2(5). – С.111-121

Гриньків О.О.,

к.ю.н., військовослужбовець,

Державна прикордонна служба України

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Державна прикордонна служба України (далі – ДПСУ) є правоохоронним органом спеціального призначення. За положеннями закону України «Про державну прикордонну службу України» на цей орган покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні (ст. 1) [1]. Діяльність ДПСУ формує специфічну сукупність форм і методів роботи для виконання поставлених завдань [2, с. 336], включаючи й службово-бойову діяльність (далі – СБД). Синтезуючи функції ДПСУ, варто зауважити, що їх здійснення можливе також і за допомогою

СБД. Зокрема, це й ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України, участь у заходах, спрямованих на припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), що порушили порядок перетинання державного кордону України, координація діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України тощо.

Наразі існує потреба глибокого наукового переосмислення проблем теорії та практики забезпечення охорони державного кордону України за рахунок підвищення рівня СБД [3, с. 275].

Варто зауважити, що дефініція СБД ДПСУ є дискусійним питанням. Так, у нормативно-правових актах [1, 4] використовується термін «оперативно-службова діяльність», який за своїм змістом, на думку науковців, враховує весь спектр заходів як правоохоронного, так і службово-бойового характеру [5]. Проте, відсутність нормативного закріплення призводить до різних трактувань. А тому, перш за все, варто розглянути понятійний апарат, який складається з окремих слів, ключовим з яких є «діяльність». За тлумачним словником «діяльність» є «застосуванням своєї праці до чого-небудь» або ж «безпосередня праця чи дії людей у якій-небудь галузі» [6, с. 306]. Що ж стосується «службової» та «бойової» діяльності, то їх тлумачення таке: «службовий» – призначений для виконання обов'язків по службі [7, с. 378], «бойовий» – похідний від слова «бій» (бій – основна форма тактичних дій підрозділів, узгоджені за метою, місцем і часом удари, вогонь і маневр військових частин, підрозділів для відбиття ударів противника, його знищення (розгрому) та виконання інших завдань в обмеженому районі впродовж короткого часу [8, с. 6].

За формулюванням у прикордонному словнику, «службово-бойова діяльність» визначається як сукупність безперервних, активних, узгоджених та взаємозалежних за місцем та часом військових дій, прикордонно-представницьких, інформаційно-аналітичних, кримінально-процесуальних і адміністративно-процесуальних заходів, здійснюваних військами й органами на державному кордоні в прикордонних районах, зонах відповідальності та в пунктах пропуску через державний кордон, а також у морському прикордонному просторі [9, с. 224].

Науковці наголошують, що службово-бойова діяльність правоохоронних органів, зокрема ДПС України, може здійснюватися правоохоронними методами і шляхом виконання правоохоронних завдань через службову діяльність, а внаслідок загострення обстановки – військовими діями [10, с. 6; 11, с. 28]. Така позиція може мати місце, оскільки, у разі виникнення на державному кордоні кризових ситуацій воєнного характеру, правоохоронна діяльність ДПС України доповнюється службово-бойовою. Зокрема, О. Басараб, службово-бойовою діяльністю ДПСУ визначає форму діяльності, яка полягає у веденні у взаємодії з військовими формуваннями та іншими правоохоронними органами погоджених за метою, місцем та часом бойових дій з метою знищення (розгрому) противника і виконання інших тактичних завдань в інтересах забезпечення захисту державного кордону України [5, с. 37].

Основними формами СБД визнаються спеціальні операції та бойові дії. Залежно від оперативної обстановки та поставлених завдань підрозділи ДПСУ можуть застосовувати певні способи службово-бойових дій (ізоляційно-обмежувальні; пошуково-ударні; рейдово-штурмові; охоронні) [3, с. 275].

Спеціальна операція вважається системою узгоджених і взаємопов'язаних за метою, місцем і часом розвідувально-пошукових, ізоляційно-обмежувальних, режимних, охоронних та інших заходів і бойових дій підрозділів (частин, з'єднань), що проводяться в заданому районі за єдиним замислом і планом для виконання бойового (оперативного) завдання щодо пошуку, локалізації та знешкодження кримінально-протиправних елементів, терористів, диверсантів, незаконних збройних формувань і т.ін. Науковці спеціальні операції поділяють на дві групи: операції, що проводяться в повсякденній обстановці (оперативно-профілактичні операції тощо); операції, що проводяться за надзвичайних ситуацій (стабілізаційні операції й ін.) [12, с. 84–88; 13, с. 200–204; 14, с. 85–96].

Бойові дії – це організовані дії підрозділів ДПСУ з метою знищення живої сили та військової техніки супротивника, протидії наступу супротивника, відбиття його ударів і втримання власної території включно з державним кордоном України, а також дії, пов'язані з пересуванням і розташуванням підрозділів ДПСУ на місці в умовах загрози нападу супротивника. Ведуться бойові дії в формі боїв, маневрів і нанесення ударів [15].

На нашу думку, службово-бойова діяльність ДПСУ є системою форм і способів охорони державного кордону України, прикордонної території з метою недопущення завдання всіх видів прикордонної шкоди прикордонній безпеці наявними силами та засобами, в тому числі, військовими методами та засобами [16, с. 203].

Таким чином, наразі є необхідність впровадження дефініції СБД у нормативно-правові акти, оскільки таке визначення повніше відображатиме сутність та зміст цього складного явища, розмежовуючи конкретні види діяльності ДПСУ.

Література:

1. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/661-15/page> (дата звернення: 27.11.2019).
2. Халимон С. І. Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України: постановка проблеми. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 грудня 2017 року). Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 335–337.
3. Гриньків О. О. Щодо розуміння службово-бойової діяльності державної прикордонної служби України. Право і суспільство. 2019. № 4. С. 275 – 281.
4. Про затвердження Положення про прикордонну комендатуру швидкого реагування Державної прикордонної служби України : Наказ МВС України від 21.03.2016 № 190. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0566-16> (дата звернення: 27.11.2019).
5. Басараб О. Т. Законодавство, що регулює діяльність Державної прикордонної служби України: формування та перспективи розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 21.07.05 / Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2019. 299 с.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
7. Словник української мови : у 11 томах. 1978. Том 9. С. 378.
8. Бойовий статут Сухопутних військ, затверджений Наказом Командувача Сухопутних військ України від 29.12.2010 № 574. 217 с.
9. Пограничний словарь. Москва: Академия Федеральной ПС РФ, 2002. 260 с.
10. Пастернак І. М. Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України. Право. 2016. № 3. С. 76–82.
11. Шмаков О. М. Сили охорони правопорядку в службово-бойовій діяльності силових структур. Честь і закон. 2013. № 2 (45). С. 27–30.
12. Долженков О. Ф., Саакян М. Б. Посилення «бойової діяльності» органів внутрішніх справ як запорука успішної боротьби з організованою злочинністю (до постановки проблеми). Теорія оперативно-службової діяльності правоохоронних органів України: наукове видання / за заг. ред. проф. В. Л. Регульського. Львів: Львівський інститут внутрішніх справ, 2000. С. 84–88.
13. Оболенський Ю. Б. Про деякі питання щодо організаційних основ та порядку управління спеціальними операціями. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. 2006. № 2. С. 200–204.
14. Саакян М. Б. Теоретичні та організаційні засади операцій ОВС. Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. 2002. № 2 (1). С. 85–96.
15. Лавніченко О. В., Варакута В. П., Луговський І. С., Кривенко О. В. Аналіз способів дій військових утворювань під час знешкодження незаконних збройних формувань. Честь і закон. 2013. № 1 (44). С. 49–58.
16. Гриньків О. О. Поняття службово-бойової діяльності державної прикордонної служби України через суміжні дефініції. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. Том 30 (69) № 4, 2019. С. 198 – 203.

Демчук М.В.,

*студентка навчально-наукового інституту права
Університету Державної фіскальної служби України*

СПІВПРАЦЯ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ З МИТНИМИ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У БОРОТЬБІ З ЕКОНОМІЧНИМИ ЗЛОЧИНАМИ

В умовах фінансової глобалізації злочинності, економічні злочини давно вийшли за межі однієї держави, а тому боротьба з економічними злочинами неможлива без координування зусиль у протидії легалізації кримінальних коштів як в національному, так і в міжнародному масштабах.

Міжнародне економічне співробітництво, насамперед між державами, обумовлює потребу у співпраці, зокрема й у сфері організації та здійснення митної справи. Цей напрям направлений на вирішення системи економічних, організаційних, правових та інших питань, які визначають позитивні умови для розвитку та захисту економічних інтересів відповідних держав, прав суб'єктів підприємницької діяльності та громадян.

Правовою основою регулювання митної справи в Європейському Союзі є норми і принципи міжнародного митного права, які охоплюють усі форми й методи правового регулювання зовнішньоторговельних відносин держав-учасників митного союзу Європейського співтовариства в межах сучасної загальної системи міжнародних відносин [3]. Одним з найважливіших напрямів співпраці митних служб держав, є, безумовно, їх взаємодія у боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил.

Дослідження міжнародної взаємодії митних органів у боротьбі з економічною злочинністю на сьогоднішній день досить актуальне та зумовлене досить широким колом питань, серед яких варто відзначити те, що перетин товарів, транспортних засобів та інших предметів має міжнародний характер, а отже, щоб не допустити їх незаконного здійснення, потрібно налагоджувати міжнародне співробітництво держав у цій сфері.

Відповідно до Митного кодексу України, держава бере участь у міжнародній співпраці з питань митної справи. У митній справі Україна дотримується загальноновизнаних у міжнародній практиці систем класифікації та кодуювання товарів, митних режимів, митної статистики, інших 25 загальноприйнятих у світових митних відносинах норм і стандартів, а також забезпечує виконання міжнародних договорів України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку [5].

Найбільш перспективним напрямом співпраці України з ЄС є торгівля. Співпраці за цим напрямом сприяє те, що Україна стала повноправним членом Світової організації торгівлі - міжнародної організації, метою якої є розроблення системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням. Організація формує міжнародні правила, яких країни-члени повинні дотримуватися під час здійснення торговельних відносин, а також забезпечує умови для проведення багатосторонніх переговорів, спрямованих на глобальну лібералізацію торгівлі. Для того, щоб реалізувати стратегію євроінтеграції, Україна мусить забезпечувати високі темпи економічного зростання. Тільки за таких умов її економіка зможе рухатися у напрямку гармонізації національних економічних показників з відповідними показниками країн Європейського Союзу [1, с. 151].

Необхідно сказати про тісну співпрацю нашої держави з Республікою Польща. Основна функція митної служби Польщі – фіскальна. Загалом, митна служба Польщі здійснює регулювання у сфері:

- заходів державної митної політики щодо регулювання цілей та обсягів міжнародної торгівлі (моніторинг виконання митних квот тощо);
- дотримання національних і міжнародних митних правил щодо заборони обмежень у міжнародній торгівлі, підписаних Польщею двосторонніх та багатосторонніх угод з питань митної справи;
- контролю за іноземною валютою [6].

Ще одним позитивним представником належного міжнародного співробітництва є Угорщина. Митні відомства України та Угорщини тісно співпрацюють у багатьох напрямках. Зокрема, підписані документи передбачають діяльність системи раннього повідомлення про виникнення надзвичайних ситуацій на українсько-угорському кордоні. Визначено алгоритм стадій інформування – від старшого зміни у пункті пропуску до керівників митних служб України та Угорщини. Також визначено оптимальну кількість

транспортних засобів, яку сторони зобов'язуються приймати за певний період. Це сприятиме запобіганню виникненню черг та збільшенню товарообігу і обсягів перевезень зовнішньоекономічних вантажів через пункти пропуску на українсько-угорському кордоні.

Особливий інтерес митних органів України викликає налагодження оперативного контакту з представниками митних органів Угорщини щодо обміну інформацією про значні затримання наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, а також щодо підакцизних товарів, зокрема тютюнових виробів. Угорській стороні запропоновано налагодити оперативний обмін вищезазначеною інформацією на регіональному рівні та на рівні митних адміністрацій [4, с. 212].

У 2012 році набула чинності Рамкова стратегія митного співробітництва між Україною та Європейським Союзом. Ініціатор – Європейська Комісія, яка ставить за мету подальший розвиток практичної взаємодії між Україною та Європейським Союзом у митній сфері. Суть проекту полягає у сприянні реалізації пріоритетів митної політики ЄС щодо країн – східних сусідів. Зміст Стратегії складається з трьох основних елементів:

- безпечні торговельні потоки;
- управління ризиками та боротьба з шахрайством;
- інвестиції в модернізацію митниці [7].

Подальший розвиток митної служби України в умовах перетворень, що відбуваються у світовому суспільстві, здійснюватиметься на основі значного збільшення обсягів переміщуваних через кордон товарів внаслідок глобалізації торгівлі, масового впровадження комп'ютерних інформаційних технологій, поряд зі зростанням ролі митниці як інструменту, що регулює торговельно-економічні відносини, і потребує нових підходів до ведення митної справи. В основу роботи митних органів покладено завдання сприяння розвитку міжнародної торгівлі, створення належних умов для зовнішньоекономічної діяльності [2, с. 55].

Ефективність міжнародного співробітництва у боротьбі з економічною злочинністю визначається тим, наскільки узгоджено працюють відповідні органи двох або більше країн.

Література:

1. Головін В. В. Адміністративно-правове регулювання управління митною справою в Європейському Союзі. В. В. Головін. Дослідження проблем митної справи : збір. наук. праць здобувачів РТА. М.: РІО РТА, 2013. С. 151.
2. Іващук О. Ю., Гуменчук Т. А. Кроки державної влади у модернізації діяльності митної служби України : матеріали міжн. наук.-прак. конф. К. : МНПІК, 2018. С. 212.
3. Інформація щодо міжнародного митного співробітництва з ЄС, з міжнародними організаціями, даних щодо практичної реалізації даного співробітництва та джерел регулювання URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist/mijnarodne/spivrobitnitstvo-mij-ukrainouyu-ta-evrop> (дата звернення 16.11.2019).
4. Мароха В. Митне регулювання в ЄС та в Україні: порівняльно-правове дослідження: наук.-практ. посіб. В. Мароха, Н. Олійник, О. Омельченко. К. : Ніко-Принт, 2015. С. 459.
5. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 16.11.2019).
6. Політичні відносини між Україною та Республікою Польща. URL : <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/diplomacy> (дата звернення 16.11.2019).
7. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва: міжнародний документ. «Законодавство України» Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_785 (дата звернення 24.11.2019).

Коваль Ольга Миколаївна

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри приватного та публічного права

Київський Національний Університет Технологій та Дизайну

<https://orcid.org/0000-0003-1509-7258>

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ГОЛОГРАФІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ГАСТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Сучасна техніка дозволяє відтворити виконавця в цифровій формі за допомогою голографії. Однак, з технічної точки зору – це голографічна ілюзія.

Голографічні реплікації є складними творами, які створюються поєднанням та синтезом образів та звуків, що складаються із різних наявних вистав. Для того, щоб відтворити, адаптувати й довести до публіки таку колекцію зображень і звуків, творець голографічного виконання, має отримати дозвіл від багатьох правовласників, що значно ускладнює йому життя та гальмує процес створення виконання.

Голографічні виступи породили ряд правових колізій та поставили перед вченими всього світу цікаві питання: чи є використання голограми порушенням інтелектуальної власності виконавця та його права особистості? Які правові способи захисту такого об'єкту існують? Чи взагалі голографічні виступи можна вважати об'єктом права інтелектуальної власності? Можливо голограма це новий та унікальний об'єкт, ще потребує обов'язкового закріплення на законодавчому рівні?

Голографічний виступ — це процес створення особливого тривимірного виконання, що побудований з наявних об'єктів авторського та суміжного права, створених ще за життя діяча.

Голографічне виконання зазвичай використовується під час гастрольних заходів. Тому, можливо, відповідь на питання правової природи голографічного виконання варто шукати саме в цьому напрямку.

Відповідно до статті 449 Цивільного кодексу України та статті 35 Закону України «Про авторське право і суміжні права», об'єктом використання під час гастрольних заходів виступає виконання, яке охороняється як об'єкт суміжних прав. Виконання в такому випадку базується на використанні оригінального твору (аналогічно до голографічного виконання), яке, в свою чергу, охороняється як об'єкт авторського права відповідно (стаття 433 Цивільного кодексу України, стаття 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [1].

Діюче законодавство України не передбачає серед об'єктів інтелектуальної власності такий об'єкт правової охорони, як музичний концерт (що вже казати про голографічні виступи).

Загалом питання гастролей урегульовано нормами Цивільного кодексу України, Законів України: "Про авторське право і суміжні права", "Про гастрольні заходи в Україні"; постановою Кабінету Міністрів України від 15.01.2004 № 35 "Про затвердження Порядку організації та проведення гастрольних заходів", Постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 № 72 "Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав".

Гастролі проводяться на підставі договорів, укладених відповідно до закону (ч. 1 ст. 2 Закону України "Про гастрольні заходи в Україні") [2].

Організатори концертних заходів (голографічних виступів) можуть отримувати певні авторські та (або) суміжні права на твори і виконання, що використовуються в гастрольних заходах, на підставі укладених з авторами та виконавцями договорів.

Передача майнових прав автора оформляється авторським договором (коли мова йде про відчуження майнових прав), а також ліцензійним договором або договором про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності. В даному випадку питання вирішується статтями 1109 та 1113 ЦК України [3].

Організатори гастрольних заходів (концертів) несуть відповідальність за дотримання положень законодавства України про авторські й суміжні права (ст. 2 Закону України "Про гастрольні заходи в Україні") [2].

В процесі проведення гастрольних заходів здійснюється публічне виконання оригінальних музичних творів.

Згідно з статтею 1 Закону України "Про авторське та суміжне право", публічне виконання - це подання за згодою суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місцях, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до кола сім'ї або близьких знайомих цієї сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці і в один і той самий час або в різних місцях і в різний час [1].

В рекомендаціях щодо дотримання авторського права і суміжних прав при організації та проведенні гастрольних заходів уточнюється, що виконання музичних творів може здійснюватися в живому виконанні та (або) за допомогою фонограм, відеограм (у випадку одночасного показу виступу виконавця на екранах (моніторах), що знаходяться на сценічному майданчику) [4]. На майбутнє речення варто доповнити словами: "та будь-якими іншими технічними засобами".

Отже, голографічне виконання можна розглядати як процес за допомогою якого відбувається публічне виконання оригінального твору за згодою автора або особи, якій належать права на інтелектуальний спадок.

Література

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40, ст. 356.
2. Про гастрольні заходи в Україні: Закон України від 10 липня 2003 року № 1115-IV. *Відомості Верховної Ради України*. – 2004 р. № 7, стаття 56
3. Цивільний кодекс України: від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України* офіційне видання. — 2003 р., № 40, стаття 356.
4. Рекомендації щодо дотримання авторського права і суміжних прав при організації та проведенні гастрольних заходів. *Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України*. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&isSpecial=True&id=196e6351-07bc-4252-a0fe-be9bbef8f0f4&title=RekomendatsiiSchodoDotrimanniaAvtorskogoPravaISumizhnikhPravPriOrganizatsiiTaProvedenniGastrolnikhZakhodiv> (дата звернення: 16.11.2019).

Козинець О.Г.,

*к.і.н., доцент, зав. кафедри теорії та історії
держави і права, конституційного права*

Левченко М.Ю.,

*Студентка групи ППР-161 юридичного факультету.
Чернігівський національний технологічний університет*

Н. МАКІАВЕЛЛІ – ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ ТА ТЕОРЕТИК

В епоху Відродження та Реформації в Європі водночас із поширенням гуманізму і появою різних демократичних рухів, народжуються нові політичні вчення. XVI ст. характеризувалося глибокою кризою, початком кінця гуманізму епохи Відродження. Мрії гуманістів про швидке пришествя «золотого віку» зіткнулись із реальністю постійних війн, контрреформацією, зміцненням централізованої феодальної влади, експансією іноземних держав. Саме в цей буремний час працював на високій державній посаді Нікколо ді Бернардо Макиавеллі, який одночасно був одним із найбільш видатних представників тогочасної політичної думки.

Метою даних тез є дослідження життя та ідейної спадщини Нікколо Макиавеллі.

Нікколо Макиавеллі (1469-1527) – італійський державний та політичний діяч, мислитель, поет. Народився в бідній аристократичній сім'ї у Флоренції. Постійно і цілеспрямовано займався самоосвітою і, за твердженнями сучасників, став блискуче освіченою людиною. Н. Макиавеллі прекрасно знав праці

Платона та Аристотеля, Фукідіда і Полібія, Цицерона, Плінія та Плутарха. Оволодів основами юридичних і комерційних наук, навиками ведення юридичних справ [1, с. 52].

Висока освіченість Макиавеллі включала досконале знання античної класики (латиною) та італійської літератури. Замолоду проявив себе як досвідчений і талановитий політик [7, с. 356]. Протягом 14 років виконував обов'язки секретаря Ради десяти – урядового органу Флорентійської республіки, мав видатні дипломатичні здібності. Як посол Макиавеллі побував при різних європейських дворах. За час служби Макиавеллі склав тисячі дипломатичних листів, проєктів урядових розпоряджень, військових наказів, державних законів. Багатий досвід дипломата та організатора республіканських служб дали йому величезний матеріал для роздумів та узагальнень, і були покладені в основу його творів [5, с. 130].

Після падіння республіки і відновлення влади Медичі (1512 р.) Макиавеллі був заарештований і висланий у свій маєток, де написав більшість своїх творів [7, с. 356]. Втім, 1519 р. Лоренцо Медичі помер, і Макиавеллі повернувся до громадянської та політичної діяльності. І все ж недовго прослужив мислитель своїй батьківщині. У 1527 р., на 58-му році життя, його спіткала смерть [5, с. 130].

Нікколо Макиавеллі відомий передусім своїми працями «Правитель» (1513), «Роздуми на першу декаду Тита Лівія» (1519), «Історія Флоренції» (1532). Він увійшов в історію політичної думки як творець нової науки про політику [9, с. 44].

Він був першим, хто в своєму творі «Государ» реалістично підійшов до об'єкта політики, описав усю непривабливість політичних засобів, про які самі політики воліли б мовчати. Як на честь лікаря називають хворобу, яку той вперше описав, так і «макиавеллізм» став терміном, яким позначають аморальну та безпринципну політику. Макиавеллі описав аморальну поведінку: нечесність й вбивство невинних, як нормальну й ефективну в політиці. Він навіть закликав до таких дій у багатьох ситуаціях. Сумнозвісна знаменитість книги витікає з твердження, що вона дає «злі поради тиранам, щоб допомогти їм утримати владу». Цей термін асоціюється з політичними махінаціями, підступом і реальною політикою [2, с. 62].

Макиавеллі намагався розкрити закономірності суспільно-політичних явищ, з'ясувати причини змін однієї форми держави іншою, визначити найкращу з них, розглянути проблеми співвідношення влади правителя і народу тощо. Аналіз і вирішення цих питань, виходячи з потреб часу, надавали вченню мислителя значення практичної науки про політику, управління державою [9, с. 45].

У своїй творчості Н.Макиавеллі негативно ставився до феодалів. На його думку вони перешкоджали єдності держави, добробуту громадян [3, с. 9]. Також відмовився від релігійного світогляду і досить різко виступив проти теологічних уявлень про політику, державу і право. Все його мислення було перейняте світським духом. Відкинувши середньовічну концепцію божественної визначеності, Н.Макиавеллі в повній відповідності з гуманістичними принципами Відродження розрізняв дві рушійні сили політики і всієї історії. Це – 1) fortuna – доля; 2) virtù – особиста енергія людини [5, с. 131].

Відкинувши ідею фаталізму, Макиавеллі наблизився до ідеї об'єктивної закономірності розвитку суспільства, яку назвав фортунною. Вірив у силу людського розуму, вважав, що людина як розумна істота може пізнати фортуна (закони розвитку суспільства) і спрямовувати її на благо людства [6, с. 231].

Людина, за Макиавеллі, пов'язана умовами (обставинами) життя і з ними вона має координувати власні вчинки, але це вже не пасивна людина, яка підкоряє своєю волю вищим силам. На противагу християнській концепції Макиавеллі обстоює людину-борця, людину-творця, яка не завжди сліпо підкоряється долі [4, с. 94].

Як один із прекрасніших сучасників доби італійського Відродження Леонардо да Вінчі створив до сьогодні не розгадану посмішку Мони Лізи, так і Нікколо Макиавеллі створив актуальний образ сильної та неординарної особистості, яка через віки дивує своєю мудрістю і здатністю ефективно управляти державою, особою, яка наділена мудрістю, щоб привести суспільство і різні політичні підходи й думки в ньому до належного компромісу. Відмінна риса цього образу – прагнення до «золотої середини». Особисті риси правителя, по можливості, не повинні переходити межі дозволеного. Щедрість повинна бути помірною, любов повинна бути сусідом страху, а примусовість і чесність мають можливість запросто співіснувати з хитрістю і навіть лицемірством. Правитель зобов'язаний поєднати в собі якості лева і лисиці. Уміти правильно оцінювати дії та поради своїх наближених, приймати вольові рішення і, нарешті, володіти природною мудрістю. Усі вчинки повинні здійснюватися в ім'я державних інтересів і на благо підданих [8, с. 251].

Таким чином, можна зазначити, що Нікколо Макиавеллі був визначним діячем епохи Відродження, який зробив значний внесок у розвиток політичної думки. У цілому заслуги Н. Макиавеллі як теоретика

полягають у тому, що він: 1) відкинув схоластику, замінивши її раціоналізмом та реалізмом; 2) заклад основи політичної науки; 3) виступив проти феодальної роздробленості, за створення централізованої Італії; 4) увів у політичний лексикон поняття «держава» та «республіка» у сучасному їх розумінні; 5) сформулював суперечливий, але вічний принцип «мета виправдовує засоби».

Він ставив перед собою досить прогресивні цілі, втілення яких здійснювалося доволі жорсткими методами. Створення могутньої держави він вбачав можливим при використанні хитрості й лукавства в управлінні. Саме завдяки Макіавеллі з'явився термін «макіавеллізм» як політика безчестя та зневаження людських принципів задля досягнення вищої мети, але в тому разі, якщо ця мета – єдність держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горлач М.І., Кремень В.Г. Політологія: наука про політику: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 840 с.
2. Історія вчень про державу і право: підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, проф. О. В. Петришина. Х.: Право, 2009. 256 с.
3. Козинець О.Г., Півень Б.О. Політичні та правові погляди Нікколо Макіавеллі в історичному та сучасному аспектах. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. №3. С. 8-11
4. Марчук В. П. Історія політичних і правових вчень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 480 с.
5. Орач С. М. Історія політичних і правових вчень: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2005. 560 с.
6. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. 416 с.
7. Філософський енциклопедичний словник / голова редколегії В.І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
8. Ціватий В. Г. Нікколо Макіавеллі (1469-1527): політико-дипломатичні погляди і діяльність (у вимірах ХХІ століття). Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2013. Вип. 20(1). С. 250-252.
9. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 472 с.

Лазарюк І.О.,

студентка 4 курсу юридичного факультету

Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

ROMANIAN COURT'S JURISDICTION IN CRIMINAL CASES

The judicial system in Romania is divided into civilian and military courts. The civilian courts, generally, continue their pre-1989 structure of being organized at national, county and local levels.

Romanian justice is organized on the principle of double jurisdiction. Therefore, any case decision from a first-instance court (judecătorie) is subject to a complete de novo retrial on the facts, the procedure and the law by an appeals court (tribunal). Tribunals may also act as a court of first instance for administrative and commercial law cases, including bankruptcies and the more important or serious civil and criminal cases [2].

In the Criminal Procedure Code of Romania (CPC of Romania) [1] we can find that jurisdiction according to matter and the quality of the person is divided into jurisdiction of District Courts, of Tribunals, of Courts of Appeals, of the Military Court of Appeals and jurisdiction of the High Court of Review and Justice.

District Courts (first instance courts) examine all offenses in first instance, except for those assigned by law under the jurisdiction of other courts. District Courts settle also other cases assigned to them specifically by law.

Tribunals examine in first instance: offenses set by the Criminal Code under Art. 188 – 191, Art. 209 – 211, Art. 254, 263, 282, Art. 289 – 294, Art. 303, 304, 306, 307, 309, 345, 346, 354 and Art. 360 – 367 (for example, these articles include hitting on injury causing death, abortion, threat, blackmail, revealing secrets that jeopardize national security, bribe-giving etc.); offenses with oblique intent and which resulted in the death of a person; offenses in respect of which the criminal investigation was conducted by the Directorate for the Investigation of Organized Crime and Terrorism or by the National Anticorruption Directorate, unless assigned by law under the jurisdiction of other hierarchically superior courts; other offenses assigned by law under their jurisdiction.

Tribunals settle conflicts of jurisdiction between District Courts under their territorial jurisdiction, as well as challenges filed against decisions rendered by District Courts in cases set by the law.

Tribunals also rule in other cases specifically assigned to them by law.

What about military Tribunal, it examines first instance all offenses committed by servicemen up to the rank of colonel, including, except for those assigned by law under the jurisdiction of other courts. The military Tribunal also rules in other cases specifically assigned to it by law.

Courts of Appeals examine in first instance: a) offenses set by the Criminal Code under Art. 394 – 397, 399 – 412 and 438 – 445 (for example, violation of rules on the prosecution of the atmosphere/ on water protection, violation of rules on soil protection, altering computer data integrity etc.) ; b) offenses related to the national security of Romania, established by special laws; c) offenses committed by judges of District Courts, Tribunals and by prosecutors of prosecutors' offices attached to such courts; d) offenses committed by counsels, public notaries, bailiffs, financial auditors of the Court of Audits, as well as external public auditors; e) offenses committed by heads of religious denominations organized under the law and by other members of the high clergy, who have at least a rank of bishop or an equivalent to it; f) offenses committed by assistant magistrates of the High Court of Review and Justice, by judges of Courts of Appeals and the Military Court of Appeals, as well as by prosecutors of prosecutors' offices attached to such courts; g) offenses committed by members of the Court of Audits, the President of the Legislative Council, the Ombudsman, by deputies of the Ombudsman and by generals; h) case transfer applications, in situations established by law.

Courts of Appeals rule on appeals filed against criminal sentences returned in first instance by District Courts and Tribunals and rule on conflicts of jurisdiction occurred between courts under their territorial jurisdiction other than those listed in jurisdiction of Tribunals, as well as upon appeals filed against sentences returned by Tribunals in situations established by law. Courts of Appeals also rule on other cases specifically assigned to them by law.

The Military Court of Appeals examines in first instance: offenses set by the Criminal Code under Art. 394 – 397, 399 – 412 and 438 – 445 (the same as for Courts of Appeal, but committed by servicemen); offenses related to the national security of Romania, established by special laws, committed by servicemen; offenses committed by judges of military Tribunals and by military prosecutors of military prosecutors' offices attached to such courts; offenses committed by generals, marshals and admirals; case transfer applications, in situations established by law.

The Military Court of Appeals rule on appeals filed against sentences returned by military Tribunals and on conflicts of jurisdiction occurred between military Tribunals under its jurisdiction, as well as upon appeals filed against sentences returned by these in the situations established by law.

Now about jurisdiction of the High Court of Review and Justice, which examines in first instance high treason offenses, offenses committed by Senators, Deputies and Romanian members in the European Parliament, Government members, judges of the Constitutional Court, members of the Higher Council of Magistrates, judges of the High Court of Review and Justice, and prosecutors of the Prosecutor's Office under the High Court of Review and Justice.

The High Court of Review and Justice rules on appeals filed against criminal sentences returned in first instance by Courts of Appeals, military Courts of Appeals and the Criminal Section of the High Court of Review and Justice and on appeals on law in review filed against final criminal sentences, as well as appeals in the interest of the law.

The High Court of Review and Justice rules on conflicts of jurisdiction in cases where it is the joint superior court for courts in conflict, in cases where the course of justice is interrupted, in case transfer applications, in situations established by law, as well as upon challenges filed against sentences returned by Courts of Appeals in the situations established by law.

Territorial jurisdiction is presented in two types: jurisdiction to rule on offenses committed on the territory of Romania and outside the territory of Romania.

Firstly I will start from the jurisdiction on offenses committed inside Romania, on its territory. The territorial jurisdiction is established, in this order, by: the venue where an offense was committed; the venue where a suspect or defendant was caught; the domicile of a natural-person suspect or defendant, or, as applicable, the office of a legal-entity defendant, at the moment when the act was committed; the domicile or, as applicable, the office of the victim. The venue where an offense was committed means the venue where the criminal activity was performed, in full or in part, or the venue where its consequences occurred. In the event that an offense was committed under the territorial jurisdiction of several courts, any of these has the competence of jurisdiction to rule on it, what is

different from Ukrainian territorial principle. But if none of the venues is known or when two or several courts are seized successively, the competence of jurisdiction rests with the court that was seized first.

What concerns not land as the Romanian territory, but other objects that draw up the territory of Romania: an offense committed on a ship sailing under Romanian flag shall fall under the competence of jurisdiction of the court under which territorial jurisdiction the first Romanian harbor where the ship anchors is located, except for situations where the law establishes otherwise; an offense committed on an aircraft registered in Romania falls under the competence of jurisdiction of the court under which territorial jurisdiction the first landing site on the Romanian territory is located.

Jurisdiction to rule on offenses committed outside the territory of Romania is provided in the article 42 of the CPC of Romania and states that offenses committed outside the territory of Romania shall be ruled on by the courts under whose territorial jurisdiction the domicile of a natural-person suspect or defendant or, as applicable, the office of a legal-entity defendant is located. And if a defendant does not live or, as applicable, does not have its office in Romania, and the offense falls under the jurisdiction of a District Court, this shall be ruled on by the second District Court of Bucharest, while in other cases, by the Bucharest City court having jurisdiction based on the matter of law or on the capacity of the person, except for situations where the law stipulates otherwise.

An offense committed on a ship falls under the jurisdiction of the court under whose territorial jurisdiction the first Romanian harbor where the ship anchors is located, except for cases where the law establishes otherwise. An offense committed on an aircraft falls under the jurisdiction of the court under whose territorial jurisdiction the first landing site on the Romanian territory is located.

References:

1. E-justice.europa.eu. (2019). European e-Justice Portal - Going to court. [online] Available at: https://e-justice.europa.eu/content_how_to_proceed-34-cz-en.do?member=1.
2. Venice.coe.int. (2018). Law №135 of 1 July 2010 of the Criminal Procedure Code. [online] Available at: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2018\)043-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2018)043-e).

Молодша Ю.В.,
студентка V курсу кафедри кримінального права та правосуддя
ННІ права і соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДОРІЖКИ І ОДИНИЧНИХ СЛІДІВ ВЗУТТЯ, ЩО ВИЯВЛЯЮТЬ НА МІСЦІ ПОДІЇ

Експертиза слідів взуття є актуальною і важливою з погляду одержання первинної (оперативної) і доказової інформації для успішного розкриття й розслідування злочинів. Об'єктами її дослідження є сліди взуття, що вилучають на місці події. Саме тому одержати дані в процесі такої експертизи є корисним для розкриття злочину та встановлення особи злочинця.

Метою даної статті є дослідження особливостей експертизи слідів взуття, що має важливе значення для правильного встановлення обставин вчинення злочину.

На місці події за слідами ніг можна встановити: 1) у якому напрямку рухалася злочинці; 2) до яких предметів вони підходили; 3) скільки осіб приймали участь у вчиненні злочину; 4) які дії проводили злочинці; 5) яким видом взуття залишені сліди; 6) чи залишені сліди ніг при ходьбі, бігу, стрибках, ударах ногою; 7) з якою швидкістю рухався злочинець, де зупинився [1, с. 67].

Сліди взуття людини фіксують у собі інформацію про різні обставини події, що відбулася, а також характерні ознаки особи, що залишила їх. Однак, як показує аналіз практики, що у деяких випадках має місце криміналістична недооцінка цих слідів. Так, у загальному обсязі всіх об'єктів, що вилучають із місця події, сліди взуття не перевищують 5-6%. При цьому переважна більшість із вилучених слідів одиничні. У ряді випадків є можливість фіксації і дослідження доріжки слідів взуття, що володіє значно більшою інформативністю, ніж окремих слідів [2, с. 154].

Спеціалісти-криміналісти, з огляду на ці обставини, необґрунтовано звужують коло своїх завдань при її виявленні: всю роботу зводять в основному до фіксації і вилучення окремих, найбільше чітко виражених у ній слідів. Весь же комплекс ознак доріжки слідів ніг, як правило, не виявляється і не фіксується, тоді як на основі даного комплексу ознак можливо, з одного боку, значно звужити коло підозрюваних осіб, з іншого боку - скласти можливий «портрет» розшукуваного злочинця. При цьому найчастіше в протоколі огляду місця події знаходять висвітлення лише окремі результати вимірів доріжки слідів, по яких практично неможливо судити навіть орієнтовно про характерні риси особи, що оставила доріжку слідів взуття. Тим самим упускається можливість надати неоціненну допомогу у висуванні і перевірці оперативно-розшукових версій, розшуку злочинця по гарячих слідах, плануванні невідкладних оперативно-розшукових заходів.

Доріжкою слідів називається безперервний ряд слідів, залишених послідовно взуттям правої й лівої ніг людини. Довжина доріжки слідів може бути різною. Чим вона довша, тим більше можливостей для встановлення по ній ознак особи. Мінімальною (у плані можливості такого дослідження) вважається доріжка слідів, по довжині відповідно 7-8 крокам. У доріжці слідів необхідно виділяти наступні елементи: 1) лінію напрямку руху; 2) лінію ходьби; 3) довжину кроку правої (лівої) ноги; 4) ширину розстановки ніг; 5) кут розвороту правої (лівої) стопи [3, с. 154].

Лінія напрямку руху вказує напрямок, у якому відбувається переміщення людини в процесі його ходьби. Форма цієї лінії в значній мірі визначається фізичним і психічним станом особи.

Лінія ходьби являє собою ламану лінію, що з'єднує центри відображень задніх зрізів каблука у слідах взуття. По даній лінії відбувається переміщення центра ваги тіла під час ходьби або бігу, про особливості цього переміщення і буде свідчити її конфігурація [4, с. 127].

Довжина кроку - це величина розмаху перенесеної вперед ноги. Виділяють довжину кроку правої і лівої ноги. Їхні показники можуть бути різними. Існує дві думки щодо кількісного вираження довжини кроку. Відповідно до першого довжина кроку правої (лівої) ноги являє собою найкоротшу відстань між центрами відображень задніх (коли вони виражені нечітко, те передніх) зрізів каблуків у слідах послідовно правої лівої ніг. Друга думка полягає в тому, що довжиною кроку є відстань по лінії напрямку руху, на яке людина просунулася при русі ноги. Перша кількісна величина довжини кроку представляється більше обґрунтованою й прийнятною через те, що, по-перше, саме вона характеризує динамічну структуру руху нижніх кінцівок, що фіксується в доріжці слідів; по-друге, вона може бути виміряна в доріжці слідів з набагато більшою точністю, чим друга величина. Довжина кроку залежить від швидкості пересування людини, його росту, віку, статі і інших характеристик.

Ширина розстановки ніг є відстань, що визначає поперечне розміщення ніг людини в процесі ходьби або бігу. На ширину розстановки ніг крім анатомічних особливостей людини, що виражаються у своєрідності ходьби, значний вплив можуть робити вантаж, перенесений особою, і його професія [5, с. 157].

Кут розвороту стопи відбиває положення стопи правої і лівої ніг у момент їхнього зіткнення зі слідосприймаючою поверхнею. Кожній нозі властивий свій кут розвороту стопи. Він може бути: а) позитивним (носки стоп при ходьбі повернені назовні); б) нульовим (коли осьові лінії слідів стоп паралельні лінії напрямку руху); в) негативним (носки стоп при ходьбі повернені усередину). Кут розвороту стоп характеризує не тільки особливості ходьби конкретної особи, але й може свідчити про стать (у чоловіків він звичайно більше, ніж у жінок), перенесених ним захворювань нижніх кінцівок.

Доріжка слідів взуття людини містить комплекс ознак, що складаються: а) з елементів доріжки слідів (дані елементи свідчать про особливості ходьби людини, зафіксованих у доріжці слідів, і називаються функціональними); б) з ознак ніг, що відображаються в окремих слідах і характеризують анатомічну будову ступнів (анатомічні ознаки); До функціональних ознак варто віднести кількісні показники наступних елементів доріжки слідів взуття людини: а) довжина кроків правої і лівої ноги; б) кут розвороту стоп; в) ширина розстановки ніг. Крім того, функціональними ознаками є також: а) форма лінії напрямку руху і ходьби; б) характер розподілу ваги тіла (спостерігається тільки в об'ємних слідах і може бути рівномірним, правостороннім або лівостороннім); в) наявність перекату стопи під час ходьби (спостерігається лише в об'ємних слідах); г) наявність «веденого» і «провідного» кроку і ступнів їхнього розходження (у людей, як правило, правий крок звичайно довші лівого); д) характер постановки стоп (при постановці стопи на опорну поверхню найбільший упор у різних людей може робитися на п'яту, плюсну, на внутрішній або зовнішній

край підшви). Про цю ознаку судять по розміщенню ділянок максимального стирання підшов, що відобразилися в слідах правої і лівої ніг, а в об'ємних слідах, крім того, і по наявності найбільшого поглиблення у відображення зовнішнього або внутрішнього країв підшви [6, с. 176].

Перелік анатомічних ознак залежить від того, чи залишена доріжка слідів босими ногами, одягненими в панчохи (шкарпетки), взутими ногами. Слідами, залишеним взуттям, можна судити (іноді лише орієнтовно) тільки про довжину ступні і, деякою мірою, про ширину її плюсни і зводу. Сукупність названих ознак доріжки слідів взуття дозволяє зробити можливе судження про окремі характерні ознаки особи і тим самим виділити його із числа інших підозрюваних осіб.

Для визначення розміру взуття по повному сліду застосовують наступну методику. Від загальної довжини сліду зі звичайним носком віднімається 10 мм, а з подовженим носком 15 мм. Отриманий результат є довжиною устілки взуття й номером взуття в метричній системі. Для переведення номера взуття в штихмасову систему потрібне число, що визначає довжину устілки, розділити на коефіцієнт 6,67. Якщо довжина підшви взуття відобразилася неповно, то необхідно ширину підметкової частини помножити на коефіцієнт 2,7 або ширину каблучної частини помножити на 3,9; 46 - давнина виникнення слідів, на яку вказують зміни в слідах, що відбулися із часу їхнього утворення. (Наприклад, якщо вода або сніг у слідах, то вони утворені до випадання даних опадів; прим'ята трава піднімається через 3-4 години і інше). В окремих випадках (коли в людині спостерігаються явні відхилення в ході) по доріжці слідів можна встановити конкретну особу. Однак ідентифікація людини по доріжці його слідів залишається в цей час проблемним питанням.

Література

1. Басалаев А.А., Гуняев З.А. Следы ног человека. - Ленинград, 1985. – 154 с.
2. Гончаренко В.И., Бергер В.Е. Криминалистика и криминалисты. - К., 1989. – 376 с.
3. Грановский Г.Л. Криминалистическое исследование следов ног. - К., 1970. – 432 с.
4. Сатгевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник. МВС України. НАВСУ. МОН України. Київ: Кондор, 2008 р. 586 с.
5. Скригонюк М. І. Криміналістика: підручник. К.: Атіка, 2007 р. 496 с.
6. Скригонюк М. І. Криміналістика: підручник. К.: Атіка, 2007. 496 с.

Павликовський В.О.,
судовий експерт сектору досліджень зброї
відділу криміналістичних видів досліджень
Закарпатського НДЕКЦ МВС України

ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА У ДОКАЗУВАННІ ПО КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Доказування є важливою складовою будь-якого кримінального провадження, ціллю якого є установлення єдиної об'єктивної істини у справі. Воно розуміє під собою збирання, дослідження і оцінку доказів. Для того щоб вирішити справу законно й об'єктивно, потрібні докази, що являють собою дані, на основі яких встановлюються факти (обставини), які мають значення для її вирішення.

Процесуальним джерелом доказів, серед інших, згідно ч. 2 ст. 82 Кримінального процесуального кодексу України, є висновок експерта. Так, ч. 1 ст. 101 даного Кодексу передбачає, що «Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи» [1].

Висновок експерта у кримінальному провадженні є суттєвим, оскільки, він: ґрунтується на матеріалах справи; надається особою, що володіє спеціальними знаннями і має відповідну кваліфікацію; заснований на офіційній методичній (довідниковій) літературі, використаній експертом під час дослідження; являє собою результат, до якого дійшов експерт після повного проведення дослідження у строго визначеному

порядку; видається у письмовій формі разом з ілюстрацією (фото-, а іноді і відео фіксацією) перебігу дослідження, що підтверджує його наочність.

Останнім етапом опрацювання доказів (зокрема, висновку експерта) є оперування ними, а також вирішення та досягнення за їх допомоги цілей доказування. Тому, ми згодні з думкою Погорецького М.А. про те, що використання доказів є практичною процесуальною і розумовою діяльністю, яка полягає в оперуванні доказами, у встановленні на їх підставі фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження [2, с. 21].

Щербаковський М.Г., виокремлює чотири загальні напрями використання висновку експерта та притаманні їм під час досудового розслідування цілі: 1) кримінально-правовий – кваліфікація злочинних дій (встановлення ознак елементів складу злочину); 2) кримінальний процесуальний – отримання нових доказів, перевірка інших доказів, формування комплексів доказів, обґрунтування процесуальних рішень; 3) криміналістичний – висування та перевірка версій, моделювання механізму злочину, подолання протидії розслідуванню, обґрунтування тактичних рішень слідчого, ідентифікація осіб і предметів; 4) кримінологічний – встановлення обставин, які сприяли вчиненню злочинів [3, с. 421-422].

Вважаємо, що під час використання результатів висновку експерта у доказуванні по кримінальному провадженні важливим є поєднання кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного аспектів використання висновку експерта. Під першим розуміється оперування доказами під час кваліфікації кримінального правопорушення, під другим – оперування доказами для встановлення фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження і підлягають доказуванню, під третім – оперування доказами для вирішення тактичних завдань [4, с. 240-241].

Воробчак А.Р. більш детально розкриває зміст кожного з наведених напрямів. Поділяючи його погляд, вважаємо, що встановлені факти з висновку експерта мають важливе і найбільше значення (серед інших) при використанні:

1) для встановлення наявності ознак кримінального правопорушення. Висновок експерта дає змогу суб'єктам доказування встановити наявності/відсутності у діянні особи ознак об'єктивної сторони складу злочину. Зокрема, це стосується випадків, за яких встановлення вказаних фактів можливе лише за допомогою застосування спеціальних знань;

2) для встановлення обставин щодо окремих елементів складу кримінального правопорушення, його об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони;

3) слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом для обґрунтування процесуальних рішень. Зроблені експертом висновки використовуються шляхом наведення в мотивувальній частині відповідного процесуального рішення, яке ухвалюється слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом;

4) слідчим, прокурором, судом для перевірки наявних доказів та отримання нових. Дослідивши висновок експерта, суб'єкт доказування здійснює аналіз і синтез його змісту та зіставляє його зі змістом інших наявних доказів. За результатами такого зіставлення суб'єкт доказування може встановити відповідність змісту висновку експерта змісту інших доказів;

5) слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом для формування комплексу доказів. Висновок експерта може використовуватися як елемент сукупності доказів і стосуватися конкретних обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні;

6) сторонами кримінального провадження для обґрунтування своїх правових позицій. Під час судового провадження зроблені експертом висновки використовуються сторонами кримінального провадження для обґрунтування своїх правових позицій у ході їх виступів у судових дебатах;

7) для висування та перевірки версій (вони можуть підтверджуватися коригуватися або спростовуватися);

8) для моделювання механізму кримінального правопорушення [4].

Отже, використання результатів висновку експерта у доказуванні по кримінальному провадженні – це розумова діяльність (осмислення) суб'єктів кримінального провадження, під час якої, оперуючи ними, досягається установлення достовірного підсумку розгляду справи. Тобто, формується єдине бачення події, що склалася, завдяки результатам проведеного експертного дослідження щодо обставин, які мали значення при розгляді.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України | від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4651-17>.
2. Погорецький М.А. Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання. Право України. 2014. № 10. С. 12–25.
3. Щербаковський М.Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні : монографія. Харків : В деле, 2015. 560 с.
4. Воробчак А.Р. Використання висновку експерта як джерела доказів під час кримінального провадження. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Випуск 7. Том 2. С. 238-242.

Рабчук І.О.,

студентка 2 курсу,

науковий керівник - д.ю.н., професор кафедри фінансового права Якимчук Н.Я.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Криптовалюта - новий тип цифрових валют, актив, який з'явився лише десять років тому, проте швидко зумів набути широкої популярності. Причиною цього стало те, що криптовалюта у змозі задовольнити такі сучасні вимоги, як миттєва швидкість розрахунків (від декількох секунд до декількох хвилин); відсутність комісії за вчинення транзакцій; анонімність розрахунків; високий ступінь захищеності операцій; незворотність платежів; відсутність необхідності конвертації в валюту іншої країни при міжнародному переказі [1, с.107].

Проте, безумовно, з новими можливостями приходять і нові ризики. За нешкідливою «приватністю» може ховатися криміногенна «секретність», адже блокчейн дозволяє здійснювати миттєві перекази будь-яких сум криптовалюти в будь-яку точку світу без можливості ідентифікації учасників транзакцій, і не допускає блокування неідентифікованих блокчейн-рахунків. Ці та інші особливості блокчейн-технологій ставлять спецслужби перед новими викликами у боротьбі з легалізацією капіталу і незаконним товарообігом з використанням криптовалюти.

Перед державами відповідно постали нові завдання, пов'язані з проблематичністю регулювання криптовалютних операцій і інших породжень блокчейн технологій, використанням позитивних сторін з допустимими ризиками, та впровадженнями цих блокчейн-інновацій в поточну фінансову і правову системи.

З огляду на це, більшість провідних розвинених держав, включаючи й держави, що входять до Європейського Союзу, прагнуть підготувати нормативно-правові акти, які допоможуть забезпечити належне регулювання та нагляд за операціями з використанням криптовалюти.

Говорячи власне про Євросоюз, варто зазначити, що поки жоден з його владних органів не прийняв будь-яких спеціальних правил регулювання криптовалютної діяльності. Оподаткування віртуальної валюти і операцій з нею здійснюється відповідно до національного законодавства держав-членів ЄС в залежності власне від природи самої криптовалютної операції. У більшості країн оборот «цифри» не підконтрольний, а її продаж не обкладається податком, хоча ще в 2014 році Європейський центробанк рекомендував банкам не проводити операції з використанням віртуальних валют взагалі, поки не буде встановлено режим регулювання [2, с.2].

У той же час європейські держави в майбутньому мають намір посилювати наявні правила для того, щоб запобігати відмиванню грошей і фінансуванню тероризму за допомогою криптовалютних платформ. Про такий намір, зокрема, заявили в Великобританії, а уряди Німеччини і Франції вже співпрацюють з метою проведення аналізу ризиків, пов'язаних з біткоїнами.

Однією з перших країн в Європі, яка звернула увагу на криптовалюту і домоглася для неї хоч якоїсь легітимності була саме Німеччина. Уже в 2013 році німецьке Міністерство фінансів оголосило біткоїни розрахунковою грошовою одиницею і дозволило його використання в торгівлі. Однак, сама криптовалюта не

отримала статус іноземної або електронної валюти, але отримала визначення «приватних грошей». Це говорить про те, що в приватному порядку можна здійснювати операції з криптовалютою. Створення віртуальних грошей, а також їх використання в якості засобу оплати, не вимагає жодних дозволів [3, с.114].

Оскільки операції з криптовалютою в приватному порядку були визнані на правовому рівні, це спричинило зміни і в податковому законодавстві: в тих випадках, коли між купівлею і продажем криптовалюти пройшло менше 12 місяців - сплачується податок на доходи. Якщо період між угодою купівлі-продажу становить від року і більше, то отримані доходи приватних осіб від продажу криптовалюти не підлягають оподаткуванню.

Якщо говорити про майнінг криптовалюти і про податок на збільшення ринкової вартості капіталу, то в даній ситуації цей податок не стягується. Даний вид податку в Німеччині може бути застосовний лише щодо акцій, облігацій та інших цінних паперів, які були придбані з метою подальшого перепродажу на ринку і отримання матеріальної вигоди. Оскільки майнінг - такий собі процес створення вартості валютної одиниці, він обкладається податком на дохід [4, с.25].

В список лояльних до криптовалют європейських країн, окрім Німеччини, входить ще й Чехія. Згідно із заявою Чеського нацбанку, криптовалюта не несе загрози для традиційної банківської системи. Офіційно в Чехії вона не вважається засобом платежу, і на неї не діє закон про платіжні системи. Чеський національний банк розглядає віртуальні валюти в якості нематеріальних активів, а значить, вони обкладаються ПДВ. При цьому для торгівлі біткойнами не потрібно ніяких дозволів, а їх купівля чи продаж не підлягає державному нагляду.

Проте 1 січня 2017-го в Чехії вступили в силу зміни до Закону «Про деякі заходи щодо легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму». Згідно з новими правилами, введені зобов'язання для банків, криптообмінників та криптовалютних бірж верифікувати клієнтів, які обмінюють криптовалюту на фіатні гроші. Це стосується операцій, сума яких еквівалентна 1000 євро. Але ці зміни не стосуються чеських компаній, які приймають платежі в криптовалюті за товари і послуги. Це дозволяє вільно розплачуватися криптовалютою в Чехії [5, с.29].

Згідно з позицією Центрального банку, операції з цифровими грошима не підлягають ліцензуванню і сплаті додаткових податків. Прибуток, отриманий компаніями у вигляді криптовалюти, обкладається звичайним податком на приріст капіталу. У Чехії криптовалюта прирівнюється до товару, який не вважається платіжним інструментом. Але якщо при купівлі або продажу криптовалюта компанія або фізична особа отримує прибуток, його обов'язково необхідно декларувати в своїх податкових звітах і виплачувати відповідний податок.

Варто зазначити, що деякі з провідних країн де-факто вирішили не втручатися в обіг криптовалюти на поточному етапі. Зокрема у Франції все ще немає жодних конкретних законів чи правил стосовно використання «віртуальної валюти». Центральний банк Франції, проте, випустив звіт-попередження про небезпеку «віртуальних грошей». У звіті є пояснення, що «віртуальна валюта» не вважається реальною валютою чи іншим видом платежу відповідно до французького законодавства. «Віртуальна валюта» зокрема визначається як інструмент спекуляції та відмивання грошей та інших незаконних дій [6, с. 1].

Цей звіт також передбачає, що конвертація між «віртуальною валютою» та реальними грошима повинна розглядатися як платіжна послуга, яка може здійснюватися виключно постачальниками платіжних послуг, уповноваженими та контрольованими Органом нагляду та прийняття рішень. Такі дії спрямовані на обмеження ризику шахрайства під час продажу або придбання криптовалюти, а також допоможуть забезпечити регулювання таких операцій існуючими правилами щодо відмивання коштів та фінансування тероризму.

Отже, розглянувши міжнародний досвід законодавчого регулювання питання функціонування криптовалют, ми з'ясували, що на сьогодні не існує єдиного законодавчого регулювання криптовалютної діяльності.

Органи Європейського Союзу ще не прийняли спеціальних правил щодо регулювання криптовалютної діяльності, тому держави-члени ЄС здійснюють правове регулювання криптовалютних операцій опираючись на національне законодавство. Проте в той час як в деяких державах є правові норми щодо регулювання криптовалютного бізнесу, інші країни законодавчо взагалі цю діяльність не регулюють. Зауважимо, що спільною тенденцією для більшості європейських держав є те, що правове регулювання криптовалютних операцій розглядається в рамках здійснення політики протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Література:

1. Погрібний Д. І. Перспективи визначення правового статусу криптовалют в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2018. № 26. С. 104-107.
2. Opinion of the European Central Bank CON/2016/49. European Central Bank. 12.10.2016
3. Квитка А.В. Криптовалюта: сущность и тенденции развития в современных условиях. Экономическая теория. 2015. № 1. С. 111–119.
4. Кузнецов В.А., Якубов А.В. О подходах в международном регулировании криптовалют (bitcoin) в отдельных иностранных юрисдикциях. Деньги и кредит. 2016. №3. С. 20-29
5. Пантелєєва Н. М. Нові форми грошей в умовах формування інформаційного суспільства. Вісник Національного банку України. 2015. № 5. С.25-31
6. Réguler les monnaies virtuelles. MinFinances. 11.07.2014. URL: <http://proxy-pubminefi.diffusion.finances.gouv.fr/pub/document/18/17768.pdf>.

Саділова К.К.,
*студентка 2 курсу юридичного факультету,
Якимчук Н.Я., науковий керівник, доктор юридичних наук,
професор кафедри фінансового права юридичного факультету.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ КОШТІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ.

Державний фінансовий контроль як функція державного управління забезпечує ефективне використання фінансових ресурсів публічних фондів коштів. Як відзначають практики, зокрема відсутність або неналежний державний фінансовий контроль призводить до значних втрат бюджету, що виникає внаслідок нецільового використання грошових коштів, зловживань, що пов'язані з витрачанням бюджетних ресурсів [1, с.88]. Не менш важливим для держави є законність та додержання цільового призначення при витрачанні коштів Пенсійного фонду України.

Проведення реформ, збільшення видатків та постійно високий рівень дефіциту доходів бюджету Пенсійного фонду України визначають “необхідність проведення контрольних заходів за повнотою та правильністю їх використання” [3, с.1]. Здійснення державного фінансового контролю за використанням коштів Пенсійного фонду України набуває особливої актуальності на тлі тотального браку коштів цього фонду.

Пенсійний фонд України є ключовою інституцією, діяльність якої безпосередньо впливає на стабільність функціонування публічних фінансів. Пенсійний фонд України бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері пенсійного страхування, забезпечує збирання та акумулювання страхових внесків, повне і своєчасне фінансування витрат на виплату пенсій і допомог на поховання, здійснює контроль за цільовим використання коштів [4, с.133].

Перевірка фінансової діяльності в Пенсійному фонді України забезпечується внутрішньовідомчим контролем, який виконує департамент «Внутрішнього контролю та аудиту». В даному департаменті, відповідно до наказу Пенсійного фонду України, створений відділ фінансового аудиту.

Серед основних напрямків перевірки відділів фінансового аудиту можна назвати оцінку дотримання законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів з питань нарахування та виплати заробітної плати; оцінку роботи щодо дотримання вимог законодавства при виплаті пенсій; дотримання Порядку перерахування органами Пенсійного фонду України коштів установами у яких особи перебувають на повному державному утриманні, та їх використання; оцінку стану роботи щодо відшкодування витрат на виплату та доставку пенсій, призначених на пільгових умовах; дослідження роботи по оптимізації видатків, пов'язаних з утриманням службових приміщень та експлуатаційних послуг [3, с.2].

Проте, діяльність таких підрозділів внутрішнього аудиту не приносить майже ніякого результату, та на додачу перешкоджає ефективності діяльності фінансового контролю. Вчені зазначають, що Державний бюджет втрачає не тільки на тому, що не виявляються ніякі фінансові зловживання, а й на платі особам, які не виконують якісно свою роботу в сфері контролю за коштами Пенсійного Фонду [2, с.11].

Конституційні повноваження Рахункової палати не надають можливості Рахунковій палаті здійснювати зовнішній державний фінансовий контроль щодо фондів соціального страхування. Відповідно державний фінансовий контроль, що здійснюється Державною аудиторською службою України, набуває важливого значення. Державна аудиторська служба України на шляху реформування системи державного фінансового контролю в Україні зробила нові кроки, результатом яких став проект «Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування», який був затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 року № 1147. До затвердження цього Порядку Держаудитслужба не мала механізму, який забезпечив би використання інструментів державного фінансового аудиту для аналізу діяльності фондів загальнообов'язкового державного соціального та пенсійного страхування.

В даному проєкті вказано, що такий вид державного фінансового аудиту, спрямований на проведення аналізу й перевірки законності та ефективності використання коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, правильності ведення ними бухгалтерського обліку й достовірності їхньої фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю та стану внутрішнього аудиту у цих фондах [6, п.2].

Основними об'єктами державного фінансового аудиту виступають Фонд соціального страхування України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття та Пенсійний фонд України.

Такий аудит проводиться групою державних аудиторів, а результати аудиторських досліджень узагальноватимуться в аудиторському звіті. Головною цінністю аудиторського звіту є пропозиції та рекомендації, що містяться у звіті, спрямовані на підвищення ефективності та законності використання коштів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування. За результатами їхнього розгляду об'єкт аудиту має поінформувати орган Держаудитслужби, який в свою чергу проводитиме постійний моніторинг стану впровадження та врахування пропозицій і рекомендацій, відображених у звіті, та їхніх результатів.

Варто зазначити, що для підвищення поінформованості суспільства про результати роботи Держаудитслужби результати аудиту можуть оприлюднюватися у засобах масової інформації, а аудиторський звіт обов'язково розміщується на офіційному веб-сайті Держаудитслужби, що сприятиме безперешкодному доступу громадськості до інформації про результати проведення заходів державного фінансового контролю загалом та аудиту зокрема [6, п.32].

Можна зробити висновок, що Пенсійний фонд України проводить постійну роботу з аналізу та внутрішнього контролю використання його коштів, оптимізації витрат та доцільності тих чи інших витрат. Проте така діяльність має свої мінуси у вигляді схильності до корумпованості та певної бездіяльності окремих людей у сфері контролю за використанням коштів. Важливо, щоб використання коштів було не тільки цілеспрямованим, а й ефективним.

Так, затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою державного фінансового аудиту Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування сприятиме підвищенню рівня якості управління фінансовими ресурсами фондів загальнообов'язкового соціального та пенсійного страхування шляхом дотримання принципів економічності, ефективності, результативності та прозорості під час їхньої діяльності. [5, с.42]. Проте ідеальної системи контролю за використанням коштів не існує, що породжує постійний інтерес до даного питання та пошук можливих варіантів щодо покращення діяльності.

Відповідно, вважаємо, що саме на рівні закону слід закріпити засади державного фінансового контролю за функціонуванням Пенсійного фонду України, чітко визначити їх суб'єктів та встановити чіткі вимоги щодо формування, затвердження, виконання його бюджету, звітування та оприлюднення результатів такої діяльності.

Література:

1. Табенська Ю.В. Рахункова палата України як вищий орган незалежного зовнішнього контролю. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Випуск 19, Частина 3. 2018. С. 88-91.
2. Ковальчук Я., Октисюк А., Бочі А., Макрет П., Захарова О. Контроль за державними фінансами. Методичний посібник. Київ. 2015. С. 1-35.
3. Бондар Б.В. Теоретичні основи фінансового контролю в установах Пенсійного Фонду України. VII Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю». 27.03.2019. С. 1-6.
4. Тулай О.І. Актуальні проблеми діяльності Пенсійного фонду України. Проблеми економіки. 2016. № 1. С. 132-139.
5. Глушенко Н. Особливості нового виду аудиту фондів соціального і пенсійного страхування. Фінансовий контроль: всеукраїнський науково-практичний журнал. 2018. №10. С. 39–42.
6. Про затвердження Порядку проведення Державного аудиторської службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2018-%D0%BF?lang=uk>

Солопенко В.В.,

к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії права

Державного вищого навчального закладу

«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Для забезпечення розвитку та стабільності демократії важливим кроком є залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, громадського контролю над прийняттям рішень, що сприятиме економічному та соціальному розвитку держави та становленню громадянського суспільства.

Одним з інструментів демократії, який почав широко використовуватися в Україні, є громадські бюджети (бюджети участі). Такі бюджети активно використовуються на місцевому рівні в умовах децентралізації. Бюджетна децентралізація є важливим елементом реформи місцевого самоврядування.

Термін «громадський бюджет» в Україні вперше нормативно визначений у Концепції розвитку електронної демократії в Україні, яка схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 797-р «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації». Під громадським бюджетом розуміють механізм взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, спрямований на залучення громадян до участі в бюджетному процесі, зокрема шляхом прямої демократії, через визначення пріоритетів бюджетних витрат чи подання проєктів, об'єднання в проєктні команди, голосування за такі проєкти, здійснення контролю за їх реалізацією [1].

У Законі України від 23.11.2018 р. «Про Державний бюджет України на 2019 рік» вперше згадується такий термін, як «Всеукраїнський громадський бюджет», хоча нормативного визначення цього терміну немає. Стаття 27 цього Закону встановлює, що кошти державного фонду регіонального розвитку у сумі 500 000 тис. гривень спрямовуються на фінансове забезпечення реалізації проєктів – переможців «Всеукраїнського громадського бюджету» [2].

Стаття 24¹ Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 р. (зі змінами та доповненнями станом на 25.09.2019 р.) теж містить норми, які визначають, що кошти державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на реалізацію проєктів – переможців «Всеукраїнського громадського бюджету» [3]. На нашу думку, доцільно було б визначити термін «Всеукраїнський громадський бюджет» у Бюджетному кодексі України, щоб розуміти його сутність та які проєкти можуть відповідати такому бюджету.

Нормативно-правове регулювання громадських бюджетів здійснюється нормативними актами органів місцевої влади. Розглянемо нормативно-правове регулювання громадського бюджету міста Києва.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про столицю України – місто-герой Київ», з метою вдосконалення процедури залучення жителів міста Києва до участі у бюджетному процесі у 2016 р. Київська міська рада затвердила Положення про громадський бюджет міста Києва та рішенням від 17.04.2018 р. № 436/4500 «Про внесення змін до рішення Київської міської ради від 22.12.2016 № 787/1791 «Про затвердження Положення про громадський бюджет міста Києва» виклала в новій редакції Положення про громадський бюджет міста Києва.

Положення про громадський бюджет міста Києва визначає основні вимоги до організації і запровадження громадського бюджету міста Києва як інструменту розвитку місцевої демократії за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (електронна демократія), що сприяє розвитку місцевого самоврядування, громадської активності, сегменту соціально-відповідального бізнесу, шляхом залучення учасників громадського бюджету міста Києва до публічних консультацій щодо бюджету міста, опрацювання громадських проєктів, контролю за їх реалізацією [4].

Схожі за змістом Положення про громадські бюджети розміщені на офіційних сайтах міст України. Такі Положення містять загальні положення, де визначаються основні терміни, які згадуються у Положеннях, проведення інформаційної політики, подання проєктів, оцінка та аналіз проєктів, голосування та реалізація проєктів – переможців голосування.

Громадські бюджети сприяють зростанню рівня життя на певній території, підвищують активність громадян у демократичному житті суспільства. Незважаючи на зазначені переваги, механізм громадського бюджету має низку недоліків, пов'язаних передусім із відсутністю достатнього досвіду щодо застосування процесу бюджету участі на місцевому рівні та недосконалим правовим регулюванням. Правове регулювання дозволить якісно реалізувати важливі завдання територіальних громад пов'язані з благоустроєм територій, інфраструктурою, спортом, освітою, комунальним господарством тощо.

Література:

1. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p/ed20171108#n32> (дата звернення: 05.11.2019).
2. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (дата звернення: 05.11.2019).
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 05.11.2019).
4. Положення про громадський бюджет. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/provisions-public-budget>.

Тимошенко Н.В.,

студентка юридичного факультету

Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара

ПРОБЛЕМА ДЕРЖАВНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ВІД ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ: ПРОФІЛАКТИКА ВІЛ/СНІД

На наш час Україна та інші пострадянські держави знаходяться на перших місцях рейтингів серед Європейських країн по кількості хворих на ВІЛ та СНІД. Серед 135 країн світу наша держава посідає 48 місце з 1.0% зараженого населення [1]. Попереду нас лише країни Африки та Латинської Америки. Профілактика має бути пріоритетом державної політики України. Чи не підштовхує на дії така статистика? На дії задля попередження такого швидкого розповсюдження страшної хвороби. Хвороби, від якої можливо захиститися, якщо знати як.

Проблему ВІЛ-інфекцій/СНІДУ неможливо віднести лише до сектору охорони здоров'я. Питання профілактики відноситься до соціальної сфери, сфери освіти та виховання і правової сфери.

Державна політика щодо протидії розповсюдження ВІЛ-інфекції/СНІДу базується на основі Конституції України, міжнародних угодах і таких нормативно-правових актах:

1. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб»;
2. Розпорядження «Про схвалення Стратегії забезпечення сталої відповіді на епідемії туберкульозу, в тому числі хіміорезистентного, та ВІЛ-інфекції/СНІДу на період до 2020 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації»;
3. Закон України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення»
4. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»;
5. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунodefіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ».

В кожному із цих нормативно-правових актів йдеться про профілактику та запобігання розповсюдження та зараження. Однак, потрібно зауважити що цього недостатньо. Через зменшення в останні роки програм боротьби зі СНІДом кількість і швидкість розповсюдження епідемії зростає. За розрахунками UNAIDS встановлено на 2018 рік в Україні проживає 240 тисяч осіб з ВІЧ-інфекцією. І лише 144 633 ВІЧ-позитивних пацієнтів стоїть на обліку. Кожна друга особа, яка має ВІЧ-позитивний статус не знає про нього[2].

Якщо попередні роки зараження частіше відбувалися через кров (ін'єкційні наркотики), через незахищений статевий акт (гомосексуальний), то зараз більше половини заражень відбувається шляхом незахищених гетеросексуальних статевих актів[3]. Більшість випадків зараження реєструється серед молоді віком від 15 до 30 років. З огляду на це, з'являється потреба профілактичних заходів саме серед молоді.

Яким чином можна навчати молодь засобом захисту себе та оточуючих від заражень та розповсюдження соціально небезпечних захворювань? У більшості країн, які за даними UNASID мають відсоток інфікованого населення менший від нашого, молодь у дитячих садках/школах/університетах вивчає уроки статевої обізнаності (виховання). В цих державах питання статевого виховання регламентується національним законодавством. У деяких країнах вони є обов'язковими, у деяких факультативними. Проводити заняття може медичний персонал, викладачі або спеціалісти, які проходили спеціальне навчання, і мають підтвердження своїх знань.

Наприклад, у Великобританії (106 місце у рейтингу з кількості зараженого населення) запроваджено програму «Основи взаємин і статевого виховання» для всіх рівнів школи. Уроки статевого виховання підтримується Національним стандартом здорової школи. Фінансується Департаментом охорони здоров'я і Департаментом освіти та професійної підготовки. Національним стандартом здорової школи регулюється та контролюється стандарти для шкіл, що допомагає включати статевого виховання у шкільну програму учнів.

У Шотландії не закріплене обов'язкове статевого виховання, але воно входить до комплексу програми «Освіта про особистість, суспільство та охорону здоров'я».

Гарним прикладом у сфері статевого виховання є Данія. Ця країна має найнижчі показники хвороб, що передаються статевим шляхом та СНІДу. Це перша країна світу, що легалізувала контрацепцію для осіб репродуктивного віку. Уроки статевого виховання там проводять вчителі, які пройшли підготовку за програмою, що повністю контролює Данська Федерація з питань планування батьківства. Стандарти статевого виховання встановлюються Міністерством освіти Данії[4].

У Ірландії, після активного збільшення кількості осіб хворих ВІЛ/СНІД, було прийнято рішення про часткове запровадження програми «Сексуальність та відносини». У 1995 році Міністерством освіти і науки була введена програма «Основи взаємин і статевого виховання». Ця програма розпочинається у віці 4-5 років, і навчає дітей таким поняттям як «самоповага» і «соціальна взаємодія». Пізніше, поступово переходить до безпеки, росту і розвитку людини, до сексуальності та відносин між статями. Законодавчо статевого виховання в Ірландії відбувається згідно Закону про освіту, який зобов'язує школи займатися медико-санітарною освітою учнів.

В Іспанії статевого виховання не є обов'язковим. З 2005 року відповідно до Закону «Про освіту» статевого виховання було включено до навчального предмету «Громадянська освіта». Відповідальність за політику щодо статі покладено на національний уряд. Починається навчання з 14-15 років[5].

В Україні, на жаль, не має законодавчо закріплених норм щодо статевого виховання населення. Також, відсутня програма з профілактики ВІЛ/СНІДу, яка б чітко регламентувала і допомагала проводити

профілактику серед молоді. На мою думку, ці фактори і призводять до катастрофічно страшного розвитку хвороб, що передається статевим шляхом та ВІЛ/СНІД на нашій території держави. У державі епідемія ВІЛ та СНІДу, а держава не створює ефективних програм з захисту населення, яким може бути вчасно проведене навчання для дітей, молоді і всіх бажаних.

Вважаю, що законодавство нашої держави потребує негайного реформування у сфері охорони здоров'я і освіти. Потрібно, щоб школярам і студентам проводилось профілактичне навчання, яке буде детально розповідати про такі страшні захворювання як ВІЛ і СНІД. В наш час в Україні питанням розповсюдження інформації про ці хвороби займаються лише недержавні організації, і політика держави має долучатися до діяльності цих організацій.

Жодна людина, яка проживає зараз в Україні, вже не може із повною впевненістю стверджувати, що ці «проблеми» до неї не відносяться, що вона ніколи не зможе заразитися. Адже кількість хворих лише збільшується, що говорить про наявність епідемії у державі. Тож, владі слід звернутися до прикладів Європейських держав, і ввести обов'язкове статеве виховання. Адже країни Європи дуже вдало змогли захистити таким чином населення від заражень і подальшого розповсюдження епідемії. Підтримка державою проєктів, що будуть піднімати рівень обізнаності населення про ВІЛ і СНІД може принести нашій країні більше здорової і щасливої молоді, аніж ігнорування на законодавчому рівні показників кількості хворих.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рейтинг стран по уровню распространения ВИЧ/СПИД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nonews.co/directory/lists/countries/hiv-prevalence> - Назва з екрану
2. СПИД в Украине: статистика на 01.11.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.antiaids.org/news/aids_stat/spid-v-ukraine-statistika-na-01112018-11279.html
3. Информационный бюллетень — Глобальная статистика по ВИЧ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unaids.org/ru/resources/fact-sheet>
4. Graugaard Ch. Sex Education / Ch/ Graugaard // Encyclopedia Denmark [Electronic resource]. – <https://kinseyinstitute.org/collections/archival/ccies.php>
5. Бялик О. Статеве виховання учнів у закладах освіти країн першої хвилі вступу до Європейського співтовариства / О. Бялик. – Порівняльно-педагогічні студії № 2 (28), 2016, стр. 31-39.

Федчун А.М.,

*аспірант кафедри теорії та історії права
Державного вищого навчального закладу*

«Київський національний економічний університет ім.В.Гетьмана»

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖНИХ ПРАВА У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Проблеми правового захисту авторського та суміжного права в мережі Інтернет приділяють значну увагу у більшості країн світу, але в Україні цій темі присвячують занадто мало уваги. У зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій, виникла необхідність у вдосконаленні правового регулювання сфери захисту авторського та суміжних прав. Саме це зумовило потребу у пошуку раціональних способів урегулювання даної проблеми беручи до уваги міжнародний досвід.

Нормативно-правовими актами, що регулюють сферу авторського права в Україні є Цивільний кодекс України та Закон України «Про авторське право та суміжні права». Відповідно до статті 3 Закону України «Про авторське право та суміжні права» його дія розповсюджується на літературні, наукові, науково-популярні, публіцистичні та інші твори, твори образотворчого мистецтва, музичні твори та їх виконання, сценічні твори та їх виконання, а також комп'ютерні програми та бази даних [1]. Згідно норм вищезгаданого закону, розміщення твору в електронному вигляді в мережі Інтернет прирівняне до публікації та поширення твору, тому будь-які інші дії з цією публікацією потребують дозволу власника. Відповідно до законодавства

України, розміщення копії чи частини твору в мережі Інтернет є порушенням та може бути оскаржене в судовому порядку з відповідним відшкодуванням шкоди та завданих збитків.

У Законі України «Про авторське право і суміжні права» зазначено, що розміщення творів та об'єктів суміжних прав в Інтернеті повинні відповідати двом обов'язковим умовам для публіки: загальнодоступність та доступ із будь-якого місця. Аналогічні умови містяться і у Цивільному кодексі України, а саме: 1) доступність користувачам; 2) знаходження об'єктів авторського права в загальнодоступних комп'ютерних системах [2].

Невиконання однієї з вищенаведених умов автоматично виключає можливість захисту твору за допомогою передбачених законодавством способів. Проте, на практиці існує можливість ухилення від дотримання вищезазначених умов.

Способом обходу умови загальнодоступності є введення системи реєстрації користувачів веб-сайту, з відповідним заповненням реєстраційних даних для доступу до нього. Таким чином користувачів не можливо віднести до категорії невизначені, а сам сайт, де розміщено твір – загальнодоступним. Це пов'язано з тим, що на ресурсі містяться відомості про кожного зареєстрованого користувача та об'єкти авторського права, що розміщені на ньому доступні лише конкретному переліку зареєстрованих осіб.

Уникнути умови доступу публіки з будь-якого місця до об'єктів авторського права можливо шляхом введення обмеженого доступу користувачам з IP-адресами конкретної країни, а іноді навіть чіпкого регіону країни.

Таким чином, встановлена законодавством «правомочність доступу» не здатна повною мірою забезпечити належний та сучасний захист об'єктів авторського права, що розміщуються в мережі Інтернет. Також цією правомочністю не врегульовано питання цифрової передачі об'єкта авторського права, що полягає у пересиланні об'єктів авторського права за допомогою комп'ютерних технологій [3]. Такі дії вважаються розповсюдженням творів авторів без їх згоди, а іноді й без сплати винагороди за авторство, що є прямим порушенням прав автора. Відомим прикладом такого є прецедент з компанією Napster, на файлообмінних серверах якої був опублікований, до офіційного релізу, новий альбом гурту Metallica[4].

На сьогодні в судовій практиці України, стосовно розгляду спорів щодо випадків контрафакції в Інтернеті існують неоднозначні рішення суду. Суди під час вирішення спору зіштовхуються з недосконалістю правових норм. Існуючі норми захисту авторських прав на пряму залежать від фактичного виготовлення матеріальних примірників об'єкту авторського права, але це не відповідає сучасному розвитку технологій.

Важливим фактором юридичної відповідальності за порушення авторського права в мережі Інтернет є визначення суб'єкта відповідальності. Відповідальність особи, яка безпосередньо завантажує чи розміщує об'єкт авторського права є беззаперечною. У зв'язку з розвитком сучасних технологій, постає питання про можливість притягнення до відповідальності осіб, що надають хостинг для зберігання об'єктів авторських прав та провайдерів, за допомогою технічних можливостей яких здійснюється саме завантаження в мережу.

Зазвичай правовласники з метою захисту своїх прав звертались з письмовими вимогами до осіб, які порушують їх права або до власників веб-сайтів, якщо знаходили про них інформацію, з письмовими вимогами припинити порушення авторських прав. Однак переважно такі письмові звернення були безрезультатними і правовласники були вимушені звертатися до суду. На сьогоднішній день, впроваджено порівняно новий спосіб захисту авторських прав саме для тих випадків, коли порушення відбувається з використанням мережі Інтернет. По суті, мова йде про такі самі вимоги правовласників про припинення порушення, однак форма заяви, процедура подачі та розгляду тепер чітко зарегламентовані.

Однією із перших європейських країн, яка посилено взялася за боротьбу з порушенням авторських прав у мережі Інтернет стала Франція, шляхом прийняття у 2010 році закону «Про три кроки», згідно якого органи влади отримали можливість на відстеження інтернет-трафіку користувачів та сповіщення за допомогою електронних засобів тих осіб, які завантажують з Інтернету контрафактні програми й неліцензійний цифровий контент. У випадку ігнорування таких попереджень блокується доступ до Інтернету строком до 1 року, окрім цього у випадках тяжкого порушення накладається штраф або застосовується тюремне ув'язнення. За цим законом французькі провайдери зобов'язані перехоплювати та передавати державним органам відомості про осіб, які займаються розповсюдженням контрафактних матеріалів. Державні органи по відношенню таких осіб порушують кримінальні справи, з накладенням відповідних санкцій.

Відповідно до норм цього закону користувачу надаються дві спроби завантажити захищений авторським правом контент, після кожної такої спроби провайдер зобов'язаний повідомляти про таке порушення користувача, але у випадку третього завантаження попередження не виноситься, а відразу відбувається блокування доступу до Інтернету. Обслуговування такої системи захисту є затратним, за підрахунками французьких експертів його вартість сягає приблизно 400 тисяч євро на рік. [5].

Дія закону показала свою ефективність лише в межах території Франції, але за її межами цей закон не мав такої шаленої ефективності. Це пов'язано з тим, що внутрішнє законодавство інших держав не відповідає, а інколи суперечить нормам закону «Про три кроки».

З вище викладеного стає зрозуміло, що досвід іноземних держав у сфері захисту авторського прав є досить успішним.

Отже, для удосконалення та покращення захисту авторських прав у мережі Інтернет потрібно враховувати рівень сучасних технологій, систем захисту інформації та міжнародний досвід у сфері боротьби з порушенням авторських прав у мережі Інтернет, але при введенні таких змін обов'язково потрібно врахувати менталітет українського населення та економічний стан України.

Література:

1. Про авторське право та суміжні права (Закон України). № 3792-XII (2019). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3792-12>
2. Цивільний кодекс України (Закон України). № 435-IV (2019). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.
3. Рудник Т. В. (2009). Деякі проблеми питання захисту авторського права в Україні. Юридичний вісник, (1), 74-77.
4. Авторські і суміжні права. (2015). Вилучено з - <http://www.copyright.com.ua/inet.html>.
5. Захарова М. Защита индустрии культуры в цифровую эпоху: Французский опыт. Вилучено із http://www.chaskor.ru/article/zashchita_industrii_kultury_v_tsifrovuyu_epoh_27967.

Ханчич В.В.,

студент юридичного факультету

Наук. кер.: Скок О.С., к.ю.н., доц. кафедри кримінально-правових дисциплін.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

МІСЦЕ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Для багатьох держав світу, у тому числі і для України, корупція стала проблемою номер один. За останніми опитуваннями, проведеними ВВС, було визначено, що найбільш обговорюваним питанням у світі є проблема корупції. За даними Світового банку, щорічно збитки від неї у світі оцінюються у 1 трлн. доларів, що є великим економічним тягарем.

Оцінюючи масштаби її розповсюдження в Україні у державних владних структурах, медичних установах, закладах освіти та у будь-якій сфері, яка нас оточує, слід зазначити, що вони безумовно вражають. За даними дослідження Transparency International та оприлюдненого Індексу сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), станом на 2018 рік Україна покращила свої результати у порівнянні з 2017 роком (результат якого - 30 балів, 130 місце) і зараз займає 120 сходинку з 32 балами серед 180 країн. Натомість, решта країн мають вищу оцінку: Польща - 60, Словаччина - 50, Румунія - 47, Угорщина - 46, Білорусь - 44, Молдова - 33 бали [1].

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – показник, який з 1995 року розраховується міжнародною організацією Transparency International. Індекс розраховують на основі 13 досліджень авторитетних міжнародних установ і дослідницьких центрів. Для визначення оцінки України використано дев'ять джерел [1].

Для України, як країни, що тільки розвивається та шукає свій шлях, проблема корупції має масштабні розміри та деструктивний вплив не тільки на побудову владних структур, а й на забезпечення прав і свобод людини та демократії в цілому. Основним інструментом у боротьбі з корупцією є посилення кримінальної відповідальності за вчинення корупційних злочинів.

Питанням протидії корупції приділяли увагу такі вчені, як-от: П. П. Андрушко, О. Ю. Бусол, В. О. Глушков, О. М. Джужа, О. О. Дудоров, В. М. Куц, О. М. Литвак, О. К. Марін, М. І. Мельник, Б. В. Романюк, В. І. Тютюгін, М. І. Хавронюк, О. Ю. Юрченко, О. Н. Ярмиш та ін.

Слід зазначити, що корупція не є сталим, укоріненим поняттям в українському кримінальному законодавстві. Насамперед, це викликано постійним корегуванням національного антімонопольного законодавства, відсутністю сталого розвитку в частині кримінально-правової сутності корупційних злочинів, складністю в тлумаченні та конструкції низки нормативно-правових актів і, одне з найголовніших, - відсутністю правильного застосування закону про кримінальну відповідальність в судовій практиці.

М. І. Мельник визначає корупційні злочини як «Злочини, які полягають у неправомірному використанні (зловживанні) посадовими особами органів державної влади або органів місцевого самоврядування наданої їм влади або свого посадового становища в особистих інтересах або інтересах третіх осіб» [2, с. 128]. О. М. Джужа як «Будь-який умисний злочин, що вчиняється посадовою особою органу державної влади чи місцевого самоврядування з використанням свого службового становища з корисливих мотивів, іншої особистої зацікавленості або для задоволення інтересів третіх осіб» [3, с. 24–26]. Деякі вчені зазначають, що корупційний злочин це «Передбачене в Особливій частині Кримінального кодексу України суспільно небезпечне діяння, яке містить ознаки корупції та корупційного правопорушення» [4, с. 33].

Як стверджує О. К. Марін, взагалі, корупційним є злочин, що вчиняється службовою особою, яка надає публічні послуги з використанням можливостей свого спеціального статусу з метою одержання неправомірної вигоди, а таких у КК України близько 100 посягань [5].

Законодавче визначення корупційних злочинів у вітчизняному КК пов'язане із прийняттям Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 року [6].

Характерним моментом для вітчизняного кримінального законодавства є відсутність єдиного системного підходу до розуміння корупційних злочинів та відповідальності за них. Тобто корупційні злочини в КК України не перебувають в єдиному розділі, що певним чином пояснюється проникненням цих злочинів в усі сфери життєдіяльності суспільства. Так, відповідно до примітки до ст. 45 КК України корупційними злочинами слід вважати діяння, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364¹, 365², 368–369² КК України [7]. Як було зазначено вище, закон про кримінальну відповідальність не містить визначення корупційного злочину, яке у свою чергу розкривається через перелік відповідних статей в КК України.

Вчинення особою будь-якого корупційного злочину спричиняє цілу низку негативних кримінально-правових наслідків, які полягають в наступному: таку особу не може бути звільнено від кримінальної відповідальності; такій особі не може бути призначено більш м'яке покарання, ніж передбачено законом; передбачені певні обмеження при звільненні від покарання та його відбуття; зняття судимості до закінчення строків, зазначених у статті 89 КК України, не допускається у випадках засудження за умисні тяжкі та особливо тяжкі, а також корупційні злочини.

Вчинення корупційних злочинів також розглядається як підстава для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру (ст. 96³ КК України), що пов'язано із: по-перше, вчиненням її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених у ч.ч. 1, 2 ст. 368³, ч.ч. 1, 2 ст. 368⁴, ст. 369 і 369² КК України; по-друге, незабезпеченням виконання покладених на її уповноважену особу законом або установчими документами юридичної особи обов'язків щодо життєвих заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого із злочинів, передбачених у ч.ч. 1, 2 ст. 368³, ч.ч. 1, 2 ст. 368⁴, ст. 369 і 369² КК України.

Антикорупційною реформою було значно посилено кримінальну відповідальність за вчинення корупційних злочинів. До Особливої частини КК України було включено нові склади корупційних злочинів;

поширено кримінальну відповідальність за вже існуючі злочини в частині видів та розмірів покарань; переглянуті питання звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання та його відбування; розширено коло осіб, до яких застосовуються інші заходи кримінально-правового характеру.

Отже, підсумовуючи, можна зазначити, що важливим елементом для побудови ефективної антикорупційної системи є насамперед стабільне функціонування антикорупційного кримінального законодавства, точність в тлумаченні низки важливих кримінального-правових норм та термінів, концептуальне реформування національного законодавства із врахуванням тенденцій розвитку суспільства, а також ефективна діяльність правоохоронних та судових органів.

Література:

1. Індекс сприйняття корупції – 2018. Transparency International. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2018/> (дата звернення: 25.11.2019).
2. Мельник М. І. Корупційні злочини: сутність і поняття. Право України. 2000. № 11. С. 126-130.
3. Курс кримінології: Особлива частина: підручник / М. В. Корнієнко та ін. К. : Юрінком Інтер, 2001. 480 с.
4. Куц В. Поняття корупційних злочинів та їх види. Вісник Національної академії прокуратури України. 2012. № 4. С. 32-36.
5. Марін О. Антикорупційні новели кримінального законодавства. URL: <http://www.gromada.lviv.ua/analytic/936>. (дата звернення: 28.11.2019).
6. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 1698-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 47. ст. 2051.
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 №2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. ст. 131.